RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1876. Första Kammaren. N:o 35.

Fredagen den 5 Maj.

Kammaren sammanträdde kl. $^1/_2$3 e. m.

Justerades ett protokollsutdrag för den 3 dennes.

Upplästes och godkändes Stats-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrifvelser, N:o 25, angående de i 63 § Regeringsformen föreskrifna kreditivsummor;

N:o 26, angående Vesterås domkyrkokassas befriande från erläggande af ränta och amortering å ett år 1858 beviljadt statslån; och

N:o 27, angående beviljade statsbidrag till vägars anläggning, bro- och hamnbyggnader samt vattenkommunikationer äfvensom sjösänkningar och andra vattenaftappningsföretag.

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Konstitutions-Utskottets den 3 dennes bordlagda utlåtande N:o 3, i anledning af väckt motion om ändring eller förklaring af eller tillägg till 15 16, och 18 §§ Riksdagsordningen.

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Stats-Utskottets den 3 dennes bordlagda utlåtande N:o 70, angående reglering af förvaltningsbestyren och tjenstegöromålen inom Riksgäldskontoret samt aflöningsstat för Riksgäldskontorets tjenstemän och vaktbetjening.

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Sammansatta Stats- och Banko-Utskottets den 3 dennes bordlagda utlå-

tande N:o 1, i anledning af Riksdagens år 1875 församlade Revisorers framställning angående bestridandet af kostnaderna för statsrevisionerna.

Jemlikt Kammarens den 7 sistlidne Mars fattade beslut, föredrogs nu Kammarens Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 2, i anledning af Herr F. von Strokirchs motion om ändring i gällande lagbestämmelser för skyldighet att bygga och underhålla allmänna vägar.

Herr Grefven och Talmannen yttrade, det Kammaren torde finna, att, till följd af Kammarens öfver Lag-Utskottets utlåtande N:o 37 fattade beslut, det nu förevarande utlåtandet ej kunde föranleda till någon annan åtgärd än att läggas till handlingarne.

Svarades ja.

Anmäldes och bordlades Stats-Utskottets memorial N:o 71, med förslag till de stadganden angående Riksgäldskontorets skulder och fordringar, som böra införas i det nya reglementet för detta verk; Bevillnings-Utskottets memorial N:o 10, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i vissa delar af Utskottets betänkande N:o 3 och utlåtande N:o 6 angående stämpelpappersafgiften; samt Lag-Utskottets utlåtande N:o 38, i anledning af väckta motioner, åsyftande ändring i Kongl. förordningarne den 21 Mars 1862 om kommunalstyrelse på landet, om kommunalstyrelse i stad, om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd, samt om landsting.

Herr Grefven och Talmannen föreslog, att de i dag för första gången bordlagda Utskotts-utlåtanden skulle uppföras främst bland målen å föredragningslistan för nästa sammanträde; hvilket bifölls.

Kammaren åtskildes.

In fidem

O. Brakel.

Lördagen den 6 Maj.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades 2 protokollsutdrag för den 5 dennes och protokollet för den 25 sistlidne April f. m. och e. m.

Friherre *Hamilton* erhöll ordet och tillkännagaf, att Herr *Cassel* vore af sjukdom hindrad att vid detta sammanträde sig inställa.

Anställdes, jemlikt 65 § Riksdagsordningen, omröstning öfver följande af Stats-Utskottet i andra punkten af dess memorial N:o 66 föreslagna och af båda Kamrarne godkända voteringsproposition:

1:sta omröstningen.

(enligt Stats-Utskottets Memorial N:o 66, punkt. 2:o.)

Den, som vill, att följande förslag till aflöningsstat för Stats-

	Lön.	Tjenstgörings-penningar.	Arfvoden och missräknings-penningar.	Summa kronor.	
Verkets chef	6,200 —	2,800 —	— —	9,000 —	
En tredje gradens tjensteman	4,400 —	2,000 —	— —	6,400 —	Efter fem år kan lönen höjas med 600 kronor.
Två dito	8,800 —	4,000 —	— —	12,800 —	
En andra gradens tjensteman (sekreterare)	3,000 —	1,500 —	— —	4,500 —	Efter fem år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
En första gradens tjensteman (stämpelpapperskassör)	1,600 —	1,200 —	500 —	3,300 —	
En dito (kassör)	1,600 —	1,200 —	— —	2,800 —	
Tio dito (bokhållare, registrator, notarie)	16,000 —	12,000 —	— —	28,000 —	
Till vikariat, renskrifning, flitpenningar och tillfälliga biträden	— —	— —	15,000 —	15,000 —	
En förste vaktmästare	800 —	300 —	— —	1,100 —	
En vaktmästare	500 —	300 —	— —	800 —	Efter fem år kan lönen höjas med 100 kronor.
Fem dito	2,500 —	1,500 —	— —	4,000 —	
Summa	45,400 —	26,800 —	15,500 —	87,700 —	

kontoret må af Riksdagen godkännas och i följd deraf Statskontorets å Sjunde hufvudtiteln upptagna ordinarie anslag, 92,600 kronor, till 87,700 kronor nedsättas;

att Riksdagen må på extra stat för år 1877 anvisa ett belopp af 21,600 kronor, att enligt Kongl. Maj:ts nådiga disposition användas för genomförande af Statskontorets förändrade organisation; och

att Riksdagen, med gillande i öfrigt af de utaf Kongl. Maj:t föreslagna vilkor för de nya löneförmånernas åtnjutande, må för 2:dra momentet antaga följande förändrade lydelse: "att de med hvarje befattning förenade tjenstgöringspenningar få uppbäras endast för den tid, tjenstens innehafvare verkligen tjenstgjort eller åtnjutit semester, men skola för den tid, han eljest varit från tjenstgöringen befriad, utgå till den, som tjensten förrättat"; röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen beslutat, att Statskontorets ordinarie anslag skall bibehållas vid sitt nuvarande belopp, 92,600 kronor; att på extra stat för år 1877 skall anvisa 16,300 kronor till dyrtidstillägg för embets- och tjenstemän inom nämnda embetsverk; samt att till provisorisk förstärkning af dess personal skall likaledes på extra stat för år 1877 beviljas 7,400 kronor.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 73.

Nej — 51.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes, justerades samt afsändes till Andra Kammaren; och ankom derifrån efter en kort stunds förlopp ett protokollsutdrag N:o 205, som upplästes och inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 157 Ja och 32 Nej samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 230 Ja och 83 Nej; hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Anställdes, jemlikt 65 § Riksdagsordningen, omröstning öfver följande af Stats-Utskottet i andra punkten af dess memorial N:o 68 föreslagna och af båda Kamrarne godkända voteringsproposition:

2:dra omröstningen.

(enligt Stats-Utskottets Memorial N:o 68, punkt. 2:o.)

Den, som vill bifalla Kongl. Maj:ts nådiga framställning om an-

visande för år 1877 af ett extra anslag å 2,400,000 kronor till byggande af krigsfartyg, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen Kongl. Maj:ts förevarande nådiga framställning i den mån bifallit, att ett extra anslag af 1,700,000 kronor för år 1877 anvisats till byggande af sådana krigsfartyg, som kunna med denna anslagstillgång fullbordas.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 75.

Nej — 49.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes, justerades samt afsändes till Andra Kammaren; och ankom derifrån efter en kort stunds förlopp ett protokollsutdrag N:o 206, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 48 Ja och 143 Nej samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 123 Ja och 192 Nej; hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Anställdes, jemlikt 65 § Riksdagsordningen, omröstning öfver följande af Stats-Utskottet i andra punkten af dess memorial N:o 69 föreslagna och af båda Kamrarne godkända voteringsproposition:

3:dje omröstningen.

(enligt Stats-Utskottets Memorial N:o 69, punkt. 2:o.)

Den, som vill bifalla Kongl. Maj:ts nådiga framställning derom att de häradshöfdingar, som på den vid riksdagen 1874 beslutade lönegleringen lidit förlust öfverstigande 500 kronor, måtte tillerkännas från och med år 1876 och så länge de innehade samma domsaga en personlig ersätttning å allmänna indragningsstaten för hälften af förlusten, sådan den funnes i en till Justitie-departementet ingifven tabell upptagen, dock så att ersättningen jemnades till närmaste tiotal under hälften samt ej i något fall finge uppgå till mer 2,000 kronor årligen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har berörda nådiga framställning icke vunnit Riksdagens bifall.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 76.

Nej — 48.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes, justerades samt afsändes till Andra Kammaren; och ankom derifrån efter en kort stunds förlopp ett protokollsutdrag N:o 207, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 52 Ja och 132 Nej samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 128 Ja och 180 Nej; hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Anställdes, jemlikt 65 § Riksdagsordningen, omröstning öfver följande af Stats-Utskottet i tredje punkten af dess memorial N:o 69 föreslagna och af båda Kamrarne godkända voteringsproposition:

4:de omröstningen.

(enligt Stats-Utskottets Memorial N:o 69, punkt. 3:o.)

Den, som vill bifalla Kongl. Maj:ts nådiga framställning derom, att nedannämnde embets- och tjenstemän, som vid reglering af flottans civilstat blifvit öfvertalige, måtte uppföras å allmänna indragningsstaten till åtnjutande af de aflöningsförmåner, som enligt stat och förordnanden varit dem tillförsäkrade, nemligen:

	Nuvarande lön.	Inqvarterings-penningar.	Summa.
Öfverkommissarien *Anders Kristian Gasslander*	4,500: —	360: —	4,860: —
Varfskommissarien *Johan Otto Lenman*	3,000: —	96: —	3,096: —
Förvaltaren *Jakob August Brusquini*	2,000: —	72: —	2,072: —
Registratorn *Frans August Månsson*	1,500: —	72: —	1,572: —
Kammarskrifvaren *Berndt Holmer*	800: —	36: —	836: —
Kanslisten *Gustaf Adolf Möllersten*	800: —	45: —	845: —

med skyldighet för en hvar af dem att, derest han erhölle annan allmän tjenst, hvarmed lön å stat vore förenad, vidkännas ett emot samma lön svarande afdrag af det aflöningsbelopp, han uppbure å indragningsstaten; röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har, med afslag å förslaget om Öfverkommissarien A. K. Gasslanders öfverflyttande på allmänna indragningsstaten, Riksdagen i öfrigt bifallit Kongl. Maj:ts ifrågavarande nådiga framställning.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 70.
Nej — 45.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes, justerades samt afsändes till Andra Kammaren; och ankom derifrån efter en kort stunds förlopp ett protokollsutdrag N:o 208, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 53 Ja och 131 Nej samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 123 Ja och 176 Nej; hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Anställdes, jemlikt 65 § Riksdagsordningen, omröstning öfver följande af Stats-Utskottet i fjerde punkten af dess memorial N:o 69 föreslagna och af båda Kamrarne godkända voteringsproposition:

5:te omröstningen.

(enligt Stats-Utskottets Memorial N:o 69, punkt. 4:o.)

Den, som vill, att Riksdagen beviljar den för aflidne Medicine doktorn J. E. Åkermans efterlemnade dotter, Anna Magdalena Erika Åkerman, äskade pension å 200 kronor, att utgå från och med år 1876 under hennes återstående lifstid, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har berörda pension icke blifvit af Riksdagen beviljad.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 118.
Nej — 4.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes, justerades samt afsändes till Andra Kammaren; och ankom derifrån efter en kort stunds förlopp ett protokollsutdrag N:o 209, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 100 Ja och 83 Nej

samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 218 Ja och 87 Nej; hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Anställdes, jemlikt 65 § Riksdagsordningen, omröstning öfver följande af Stats-Utskottet i femte punkten af dess memorial N:o 69 föreslagna och af båda Kamrarne godkända voteringsproposition:

6:te omröstningen.

(enligt Stats-Utskottets Memorial N:o 69, punkt. 5:o.)

Den, som vill bifalla Kongl. Maj:ts nådiga framställning derom att framlidne Medicinalrådet Carl Ulrik Sondéns enka, Concordia Sondén, född Åkerman, måtte från och med innevarande år å allmänna indragningsstaten uppbära pension af 600 kronor årligen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har berörda nådiga framställning icke vunnit Riksdagens bifall.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 112.

Nej — 10.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes, justerades samt afsändes till Andra Kammaren; och ankom derifrån efter en kort stunds förlopp ett protokollsutdrag N:o 210, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 89 Ja och 88 Nej samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 201 Ja och 98 Nej; hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Anställdes, jemlikt 65 § Riksdagsordningen, omröstning öfver följande af Stats-Utskottet i sjette punkten af dess memorial N:o 69 föreslagna och af båda Kamrarne godkända voteringsproposition:

7:de omröstningen.

(enligt Stats-Utskottets Memorial N:o 69, punkt. 6:o.)

Den, som vill, att den för Stallmästaren Carl Gustaf von Bahr

äskade pension må till nedsatt belopp af 1,500 kronor utaf Riksdagen beviljas, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kongl. Maj:ts nådiga framställning om pension för Stallmästaren von Bahr icke vunnit Riksdagens bifall.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 103.

Nej — 13.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes, justerades samt afsändes till Andra Kammaren; och ankom derifrån efter en kort stunds förlopp ett protokollsutdrag N:o 211, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 78 Ja och 107 Nej samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 181 Ja och 120 Nej; hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Föredrogs och bifölls Stats-Utskottets den 5 dennes bordlagda memorial N:o 71, med förslag till de stadganden angående Riksgäldskontorets skulder och fordringar, som böra införas i det nya reglementet för detta verk.

Vid föredragning af Bevillnings-Utskottets den 5 dennes bordlagda memorial N:o 10, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i vissa delar af Utskottets betänkande N:o 3 och utlåtande N:o 4, angående stämpelpappersafgiften, godkände Kammaren de i memorialet föreslagna voteringspropositionerna.

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Lag-Utskottets den 5 dennes bordlagda utlåtande N:o 38, i anledning af väckta motioner, åsyftande ändring i Kongl. förordningarne den 21 Mars 1862 om kommunalstyrelse på landet, om kommunalstyrelse i stad, om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd, samt om landsting.

Föredrogs ånyo och bifölls Konstitutions-Utskottets den 3 och 5

dennes bordlagda utlåtande N:o 3, i anledning af väckt motion om ändring eller förklaring af eller tillägg till 15, 16 och 18 §§ Riksdagsordningen.

Föredrogs ånyo och bifölls Stats-Utskottets den 3 och 5 dennes bordlagda utlåtande N:o 70, angående reglering af förvaltningsbestyren och tjenstegöromålen inom Riksgäldskontoret samt aflöningsstat för Riksgäldskontorets tjenstemän och vaktbetjening.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande sammansatta Stats- och Banko-Utskottets den 3 och 5 dennes bordlagda utlåtande N:o 1, i anledning af Riksdagens år 1875 församlade Revisorers framställning angående bestridandet af kostnaderna för statsrevisionerna.

1:sta punkten.

Friherre Åkerhjelm: Jag har icke begärt ordet för att framställa något bestämdt yrkande med anledning af sammansatta Stats- och Banko-Utskottets nu föreliggande betänkande; men jag har trott det vara min skyldighet att fästa Kammarens uppmärksamhet derpå, att, enligt det utlåtande, som af Fullmäktige i Riksgäldskontoret bifvit afgifvet och i sammansatta Utskottets betänkande finnes åberopadt, Fullmäktige haft en något olika uppfattning med den, hvartill sammansatta Utskottet slutligen kommit. Frågan gäller, huruledes kostnaden för de årliga revisionerna skola godtgöras. Med anledning af en revisorernes framställning har sammansatta Utskottet ansett, att dessa kostnader kunde samtliga föras på Riksgäldskontoret och betalas af riksgäldsverket. Emot en sådan anordning hafva Fullmäktige icke haft något att erinra, för såvidt dermed afsågs sammanförande på ett ställe af samtliga utgifter för revisionen, men likväl föreställt sig, att, derest Riksdagen skulle vidhålla den åsigt, man hittills ansett vara den rätta, att hvarje verk bör bära sina egna kostnader och visa sin egen vinst, riksgäldsverket kunde godtgöras af bankoverket för den andel af revisionskostnaden, som afsåg Riksbanken och hittills utgått från Riksbanken. Den siffra, som här är fråga om, är visserligen en obetydlighet, eller omkring 5,000 kronor; men denna årliga utgift, anvisad på rikets gäld, motsvarar ett upplånt kapital af 100,000 kronor.

Det vore derföre kanhända i sin ordning, att, med någon ändring i hvad Sammansatta Utskottet föreslagit, Riksdagen stannade vid ett sådant beslut, att Riksbanken finge ersätta riksgäldsverket den kostnad, som anses angå revision af bankoverket.

Sammansatta Utskottet har visserligen här anfört, att det ansett, att revisionskostnaden för bankoverket icke särskildt bör drabba Riksbanken, utan att revisionerna såsom sådana böra betraktas som en

institution, som af Riksdagen bör i sin helhet ersättas; men jag föreställer mig, att den revision, som särskildt afser att taga kännedom om Riksdagens egna fullmägtiges förvaltning af Riksbanken, bör med sin kostnad drabba bankoverket och inverka på bankovinsten.

Det har icke varit min mening att länge upptaga Kammarens tid; jag har blott ansett det vara min skyldighet att fästa Kammarens uppmärksamhet på hvad, som hufvudsakligen står i förevarande betänkande och huru frågan ligger, i händelse Riksdagen skulle vilja göra någon ändring i sammansatta Utskottets förslag.

Herr Ekman, Johan Jakob: Då den föregående talaren icke gjorde något yrkande, och jag icke föreställer mig, att Riksdagen skulle vilja göra den ändring, som han antydt i det förslag, som sammansatta Utskottet afgifvit, inskränker jag mig att yrka bifall till den första punkten i Utskottets betänkande. Som Kammaren behagade finna, äro kostnaderna, som af revisionen föranledas, af nära samma beskaffenhet som riksdagskostnaderna, och då dessa godtgöras af Riksgäldskontoret, har sammansatta Utskottet ansett, att det vore billigt att, i enlighet med revisorernes förslag, som Stats-Utskottet gillat, då det yttrade sig i förväg i frågan, alla dessa kostnader bestridas af *en* kassa, eller Riksgäldskontoret.

Jag yrkar bifall till sammansatta Utskottets betänkande.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten bifölls.

2:dra punkten.

Bifölls.

Natt-tågens inställande under vintern.

Föredrogs ånyo Första Kammarens Tillfälliga Utskotts den 29 insistlidne April och 1 dennes bordlagda utlåtande N:o 16, angående Herr C. J. Storckenfelts motion om inställande af natt-tågen å statens jernvägar under vintern.

Herr Storckenfelt anförde skriftligen: Om man i trafikstyrelsens underdåniga berättelser går tillbaka 5 år eller till år 1871, så visar sig att bruttoinkomsten af statens jernvägar varit:

1871	7,784,859	kronor;	utgiftsprocent	50,29.
1872	9,211,190	„	„	50,07.
1873	11,709,588	„	„	52,83.
1874	14,108,557	„	„	57,93.
1875	15,105,701	„	„	64,05.

(denna sista uppgift i Trafikstyrelsens promemoria) och finnes det anledning antaga att denna procent redan nu hunnit ett vida högre belopp.

Således har, i samma mån som inkomsterna ökats, behållningen minskats *så*, att under de 3 sista åren (natt-tågens) borttappats 14 $^1/_2$

Natt-tågens inställande under vintern. (Forts.)

procent — och derefter ännu flera, oaktadt den reducering af personalen vid banan som skett och oaktadt att rörelsen så mycket ökats.

De betydliga summor, som årligen anordnas till materiel, stå alldeles utanför dessa beräkningar.

Antagandet att dessa böra hänföras till "kapitalbildning", då ingen afskrifning sker för förbrukad materiel, är allt något vågadt, ty ett kapital, som årligen fordrar nya kapitaler och aldrig upphörer dermed, är en rätt odiös egendom. Om deremot antages, att dessa extra anslag böra sammanföras med hvad som till drift och underhåll anslås, hvilket jag anser vara det rätta, så befinnes att ingenting nämnvärdt återstår.

Till denna belysning torde böra läggas att Kongl. Maj:ts nådiga proposition till denna Riksdag, för 1877, antager bruttoinkomsterna till 16 millioner, utgifter till drift och underhåll 11,055,000 samt för materiel m. m. 3,942,000, eller en utgiftssumma af 14,997,000 kronor.

Man läser i 1872 års berättelse, sid. 4: "Af ofvanstående tabell framgår, att bruttoinkomsten pr *banmil* ökats med något mer än 10,000 R:dr sedan föregående året, under det driftkostnaden stigit med icke fullt halfva beloppet, eller 5,000 R:dr för samma vägsträcka. Utgiftsprocenten, som under de senare 4 åren varit i ständigt fallande, representeras nu i det allra närmaste af talet 50, och skilnaden mellan bruttoinkomst och driftkostnad visar på ett resultat, som med säkerhet häntyder på, att den tid är mycket nära för handen, då nämnda skilnad skall uppgå till fulla 5 procent af anläggningskostnaderna för de trafikerade stambanorna."

"I detta hänseende äro resultaten 1871 och 72 så mycket märkligare, som genom anläggningskostnaden för sammanbindningsbanan genom Stockholm 5,600,000 R:dr — — —"

Huru denna förutsägelse besannats, se vi af det förestående. Ehuru äfven andra orsaker härtill medverkat, torde det väl vara oemotsägligt att natt-tågen böra tillräknas sin stora andel.

Ehuru jag vill, så mycket ske kan, undvika att ingå i detaljer eller motsäga styrelsens uppgifter, nödgas jag något uppehålla mig vid hvad den promemoria, som meddelats Utskottet, innehåller i afseende å kostnaden för natt-tågen. Der säges:

"Banans rigtning, rälsutbyte och signaleringsmaterialier efter *medeltal af 10 år*".

Om man efterser i 1874 års berättelse, bihanget, sidan 11, så finner man upptaget: rigtning af räler och sliprar (som väl är detsamma som banans rigtning) år 1874 116,083 kronor, 1873 71,218, 1872 35,347, 1871 17,733 och 1870 10,055.

Hvarthän ett 10 års medeltal, som häraf uppkommer, skall leda, är lätt att inse. Natt-tågen, som orsaka det mesta af dessa kostnader, ha icke funnits mer än 1 $\frac{2}{3}$ år af dessa 10.

Den summa, som för 1874 för dessa ändamål upptagits, räcker härefter visst icke som årlig utgift.

En faktor, som icke alls ingått i styrelsens beräkningar, men som har stor betydelse, är antalet af banbetjening, som erfordras särskildt för natt-tågen. För trafiken utan natt-tåg erfordras 4 vaktare pr

mil, men för natt-tågen 4 dertill; hvardera af dessa kosta 1,005 kronor pr år, nemligen:

Natt-tågens inställande under vintern. (Forts.)

Aflöning	480	kronor,
Beklädnad	76	„
Ved	60	„
15 permissionsdagar	30	„
Söndagar	45	„
Ränta å anläggningskostnaden	200	„
Underhåll	68	„
Läkare och medikamenter	20	„
Statens bidrag till enke- och pupill-kassan	26	„

Vi få således här en post af 4,020 kronor pr mil att hänföra till de årliga kostnaderna.

Man må icke invända att, sedan desse banvaktare med sina bostäder tillkommit, de skulle vara utan nytta derest natt-tågen indroges; de komma mycket väl till pass såsom arbetare för banans underhåll, hvartill nu anskaffas främmande arbetare, och skola medföra mycket gagn såsom påräkneliga, fasta arbetare.

Den ökade snöskottning, som blifvit nödig för natt-trafiken, synes icke vara beräknad. Den omständigheten att natt-tågen framgå, är till stort hinder för plogningen, enär plogarne icke få ostörda arbeta någon tid af dygnet.

Utom det att styrelsens promemoria med sina beräkningar kommit till en öfverraskande låg siffra för natt-tågskostnaden, har beräkningen uppstälts för 5 månader i stället för 6, hvarom frågan gält.

Jag skulle med nöje sett om, då afvikelse häri skett, beräkningen upptagits för 12 månader. Det har nemligen varit af fruktan att vinna intet för saken, som jag blygsamt sagt 6 månader af året. Jag är nu ledsen att så ha formulerat motionen, dels för önskvärdheten af natt-tågens indragning för hela året, dels derföre att mycket af hvad styrelsen nu kunnat anföra emot förslaget, då förfallit.

Vi må icke heller tro att vi nu hunnit maximum för natt-tågskostnaden, långt derifrån; det erfordras större materiel, belysning, större personal å stationerna och tågen. Vi kunna vara förvissade derom att betjeningen icke i längden åtnöjes med en natt-tjenst, som kräfver ända till hvar annan och hvar tredje natt med ständig vaka och ansträngning, på samma gång som våra soldater skola hafva 3 nätter fria innan de ånyo kommenderas till natt-tjenst, bestående uti att posta 2 timmar af 6. Vi ha ändock hört röster höjas om att *denna* natt-tjenst är alltför sträng och att antalet af fria nätter måste mycket ökas.

Man kan icke vänta att desse banvaktare och grindvaktande qvinnor, i längden uthärda med att hvarannan eller hvarje natt, stundom i svår snöyra och sträng köld, qvarstå på sin post i flera timmar i afvaktan på ett tåg, som af ovädret försenats eller till och med icke kunnat utgå. Att sådant i viss mån kommer att inträffa äfven utan natt-tåg, är sant, men i mycket mindre grad och med frihet under den svåraste tiden af natten, sjömännens så kallade hundvakt.

Natt-tågens inställande under vintern. (Forts.)

Enligt styrelsens promemoria ha snälltågen af båda slagen den senare tiden öfver hufvud fört 7 $^1/_2$ vagn (förutom lokomotiv och tender), deraf en postvagn, 2 bromsvagnar och 4 $^1/_2$ passagerarevagnar; dessa tåg ha under 1874 framfört 24 personer i medeltal, eller 5 personer i hvarje hel vagn, samt de 3 första månaderna af året i medeltal 19 personer eller 4,3 i hvarje hel vagn, eller föga mer än en i hvarje kupé. Huru många menniskor erfordras icke att vara i rörelse för fortskaffande af dessa få resande?

Landets jernvägsrörelse är till för landets skull och bör bedrifvas för landets förkofran, samt med betraktande af hvad som rimligtvis bör fordras af dem, som dermed hafva befattning. Man må derföre icke äflas att, utan fästadt afseende på kostnader och ogynsamma naturförhållanden, täfla med länder rikare i afseende på befolkning och rörelse och med fördelaktigare klimatförhållanden. Sverige är slutpunkten i denna stora rörelse och en slutpunkt som dertill är från fastlandet genom hafvet afstängd. Landet kan derföre fullväl i detta afseende akta endast på sina egna behof, utan att dermed förnärma sina grannar. De, som hafva åliggandet att besluta och afgöra huru jernvägstrafiken bör bedrifvas, få icke med undfallande för enskilda intressen, representerade af en del mycket raska affärsmän, de der ändock aldrig hinna fort nog fram med sina bref, sina personer och sina varuprofver, förbise det allmännas fördel, hvilken icke sammanfaller med dessa Jules Vernes-funderingar om fortkomst i verlden.

Vi göra dessutom dessa uppoffringar för att accomodera en postförbindelse, som ganska ofta icke finnes till. Huru ofta se vi icke våra natt-tåg anlända utan post, emedan den icke hunnit till Malmö förr än tågen afgått, och samma hinder som funnits för dess ankomst till Malmö måtte antagas finnas för fortkomsten söderut derifrån. Hvarförutan dessa natt-tåg med post ofta anlända så sent till Stockholm, att brefven först sent på eftermiddagen utdelas, hvarigenom ändamålet förfelas då brefven icke kunna besvaras så hastigt som afses. Sverige förer icke posterna transita; här är ändpunkten och ingen kan beklaga sig deröfver, att vi icke nog fort skaffa posten genom landet, sedan Norge icke funnit sig hafva så brådtom att detta land velat uppoffra 12,000 specier för nattposts och nattpassagerares fortskaffning derigenom. Då agitationen här pågick för införande af natt-tågen, framhölls, som vi alla minnas, såsom ett hufvudskäl, denna transitofart för Norges skull, men Norge förstod bättre än vi hvad som förståndigtvis borde göras. Om Sverige sjelfständigt beslutar att dess posttåg oföränderligt utgå från Malmö dagligen, t. ex. klockan 5 förmiddagen och dit ankomma under vintertiden, då tågen fordra längsta tiden, eller densamma som nu användes, klockan 11,30 efter att äfven från Stockholm ha afgått klockan 5, samt att post och passagerare till och ifrån utrikes ort öfverföres Öresund i öfverensstämmelse dermed, så inträffar otvifvelaktigt att Danmark, i hvars intresse det ligger att vägen tages från Hamburg öfver danska öarne, i stället för via Kiel—Korsör, gör hvad på det ankommer att underlätta och befordra denna transito-fart. Denna postgång från Hamburg inträffar, efter hvad jag tror, nu i Köpenhamn klockan omkring 10 eftermiddagen

och kan alltså lämpligen öfverföras till Malmö så att densamma med all säkerhet hinner till Malmö före tågets afgång norrut, då posten till Stockholm med mycket större säkerhet, än nu är förhållandet, ankommer med det afsedda tåget. Från Malmö, dit, som sagdt, tåget ankommer klockan 11,30, kommer posten äfven fram till Köpenhamn så att densamma huru tidigt som helst på morgonen kan derifrån afgå söderut. Denna utflykt å postverkets område kan lätt möta gensägelse och kanske befogad sådan, men med den förmåga att arrangera som dettas styrelse ådagalagt, kan man vara förvissad att det bästa möjliga åstadkommes. Ovedersägligt är att privatbanorna lättare korrespondera med statstågen såsom dagtåg än såsom natt-tåg, vid hvilkas ankomst passagerarne på de flesta ställen äro mycket illa lottade i fråga om nattqvarter. Att för rörelsen iom landet dagtågen hafva stort förträde, derom torde icke stor meningsskiljaktighet förefinnas, och det är väl för dettas beqvämlighet och gagn som jernbanerörelsen tillkommit och bör bedrifvas. Kongl. jernvägsstyrelsen visar i sin promemoria att nattläger måste tagas i Nässjö eller Jönköping samt att svar på bref som afsändts från Malmö behöfver 96 timmar att dit från Stockholm ankomma, denna långa tid uppkommen dels af omnämnda nattlägret, dels deraf att, om jag icke missförstår den meddelade grafiska tabellen, 40 timmar beståtts som liggetid i Stockholm. Endast detta exempel angående postens försenande, torde vara nog att anföra. Men jag tillåter mig att här framställa en annan prospekt för samma trade. Tåget utgår, som förut sagts, från Malmö klockan 5 förmiddagen och framgår till Stockholm utan behof af nattläger, emedan, med användande af samma hastighet som nu, det anländer till Stockholm 11,30 och i motsatt rigtning alldeles lika, eller klockan 11 om tåghastigheten ökas med endast en half minut per mil; härmed torde alla skäliga anspråk å de resandes sida vara uppfylda, de komma ju lika hastigt fram som förut, och enda skilnaden är att då de i ena fallet resa från afton till morgon, de i det andra färdas från morgon till afton, en förändring som de flesta torde anse som vinst, ibland annat derföre att de som ej resa hela vägen få afstiga eller påstiga under dagen och begagna sig af bibanorna, utan att nödgas bivuakera vid anknytningspunkterna. Men nu hafva vi posten att tänka på och vid betraktande deraf att den anländer till Stockholm klockan 11 eller half 12 eftermiddagen, får man väl antaga att densamma utdelas der 3 à 4 timmar tidigare än nu är fallet, *då* nemligen natt-tågen kunnat anlända på rätt tid, hvilket vi under denna vinter, likasom under de föregående, funnit mycket ofta icke inträffa, hvarföre brefven kunnat utdelas först långt efter middag. Då deremot med här föreslagna tid för ankomsten eller half 12 en försening af tågen af ända till flera timmar icke verka till försenad brefutdelning följande morgon. Brefven bekommas alltså före klockan 9 à 10 på förmiddagen och kunna under dagens lopp besvaras och afgå härifrån följande morgon för att ankomma till Malmö klockan 11 eller half 12 eftermiddagen och utdelas morgonen derpå till klockan 9. Detta är visserligen långsamt, då denna tidrymd representerar 76 timmar eller endast 20 mindre än hvad

Natt-tågens inställande under vintern. (Forts.)

Natt-tågens inställande under vintern. (Forts.)

styrelsen anvisat, men jag förmodar att det finnes utväg att förkorta denna tid derhän, att brefven utdelas i Malmö minst 12 timmar tidigare, enär vi ju hafva tvänne tåg som föra post, nemligen ett snälltåg och ett s. k. persontåg; om detta senare afginge från Stockholm klockan 11 och erfordrade som nu, 13 timmar med samma långa uppehåll vid Katrineholm af 45 minuter så inträffade det vid Tranås klockan 12, derifrån följande morgon klockan 5 anländer det, allt med samma tåghastighet och uppehåll som nu, till Malmö klockan 6 eftermiddagen. Brefven hinna då utdelas samma afton och vi hafva minskat de 76 timmarne med 12 och hafva då qvar 64 eller *12*, icke 48 enligt promemorian mer än som erfordras med natt-tågen, hvilket visserligen är beaktansvärdt, men vi hafva lefvat och funnit oss väl dermed förut. Detta beräknadt efter ett vanligt blandadt tågs hastighet. Efter hvad jag tror, gå de så kallade persontågen hastigare och torde således någon mer lämplig nattstation än Tranås kunna finnas. Hvad beträffar brefs framkomst, derå hastigt svar icke erfordras, så förloras ingen tid alls och postens vidare försändning med bibanorna går bättre med dagtågen. Före natt-tågens inrättande gingo Stockholmstågen från Stockholm till Malmö genom Vestergötland, 10 mils längre väg, till klockan 1,30 och utgingo icke så tidigt som nu föreslagits, hvilket förutsätter en större hastighet än nu. Hvad större hastighet som kan fordras, hjelper telegrafen, hvilken af affärsmännen, äfven nu anlitas för hvarje vigtig affär. Det skulle kosta ojemförligt mindre, att för inlandsposten sänka telegramportot i likhet med det i Danmark eller med en tredjedel; oberäknadt den mycket betydande faktorn lif och helsa.

En invändning kan visserligen göras emot att en mindre station, såsom Tranås, nämnes som nattstation för ett persontåg, men låt Tranås eller hvilken annan station som helst veta att den kan påräkna att fortfarande vara nattstation och man kan vara säker att den enskilda företagsamheten ställer ett hotell på platsen. Detta försök att uppgöra förslag till tidtabell har intet anspråk på synnerlig giltighet, det angifver endast att omöjlighet ej finnes för ordnande af saken på rimligare sätt än det hastiga förslaget i promemorian, endast man icke sätter vår sjelfbestämmelserätt tillbaka för främmande ändamål, och underordnar landets öfriga stora och vigtiga intressen det mäktiga slagordet: utländska posten. Om trafiken emellan Göteborg och Stockholm nämnes här ingenting, emedan detta kortare afstånd under inga förhållanden synes kräfva natt-tågsfart.

Andra länder, der natt-tåg finnes, hafva i allmänhet icke inslagit derpå förr än trafiken så tilltagit att dubbelspår måst anläggas. Dubbelspåren och gynsammare klimatiska förhållanden, göra natt-tågsrörelsen jemförelsevis lätt. Banan Altona—Fredrikshamn gör, åtminstone i dess norra del, ett undantag hvad dubbelspårigheten beträffar, men, enligt hvad för kort tid sedan angafs i tidningarne, väntas att Danmark indrager natt-tågen å denna bana emedan de icke burit sin kostnad. Kongl. poststyrelsens nyss gjorda meddelande, att ångfartygspostbefordringen mellan Göteborg och Fredrikshamn med mars månad upphör, synes bekräfta denna uppgift. I fråga om användandet af den mate-

riel som genom natt-tågens indragning skulle kunna blifva disponibel, torde kunna antagas att snälltågslokomotiven begagnas till persontågen, då dessas maskiner och folk finge biträda med godstrafiken, som behöfver all den hjelp den kan få, hvarom bäst vittnar de många lastade vagnar man vintertiden ser qvarstå ganska länge å stationerna i afvaktan på lokomotiver och folk.

Natt-tågens inställande under vintern. (Forts.)

Under vintern pågår den största godsafsändningen, spanmål, malm, tackjern, kol och trä, dels derföre att dessa artiklar först då äro färdiga att afsändas, dels derföre att vattentransportlederna då äro afstängda.

Sedan Utskottet funnit att natt-tågen kosta intet alls, kommer det till det antagande att de orsaka vinst, emedan för posten betalas 40 à 50,000 kronor; men månne för posten icke skulle erläggas betalning, derest den befordrades med dagtåg?

Utskottet säger ock, att, om natt-tågen indragas måste extra dagsnälltåg anordnas då trafiken ofta sådant fordrar; men vid betraktande af hvad styrelsen upplyst, att öfverhufvud dag- och natt-tåg sammanräknade fört endast 4 ½ vagn med 4 till 5 personer för hvarje hel vagn, så synes det som sådant icke vore att befara, helst väl ett par vagnar utöfver de hittills begagnade kunna tillsättas. Äfven nu inträffar understundom vid marknadstillfällen, landtbruksmöten och dylikt behofvet af extra tåg.

Utskottets yttrande, att den ökade utgiftsprocenten af motionären tillskrifvits ensamt natt-tågen, är ett förbiseende som af sjelfva motionen motsäges Utskottet anser motionens syfte mindre tidsenligt; jag ville gerna tro tvärtom, enär vi kommit till den tid, då det visat sig att natt-tågen icke förståndigtvis *kunna* uppehållas.

Jag skall nu icke längre uppehålla med detaljer, utan uttrycka den säkra förhoppning, att våra mycket värderade styrelser för jernvägstrafiken och postverket skola ordna rörelsen så, som landets fördel fordrar, och med hänsyn dertill att det ingenting har att betyda för landets ekonomi, om endera af dessa brancher kostar mer och den andra mindre, samt med fästadt afseende på hvad billighet och humanitet, i fråga om den personal som för trafiken användes, fordrar.

Jag anhåller hos Herr Talmannen om proposition på afslag å Utskottets betänkande och bifall till motionen.

Herr Nordenfelt, Leonard Magnus: Oaktadt jag allt för väl inser, att det sist gjorda yrkandet icke kommer att vinna Kammarens bifall, och oaktadt jag vet, att jag kommer att stöta många mäktiga personer och intressen, vill jag dock uttala några ord i afseende å föreliggande fråga, emedan jag kanske icke vidare får tillfälle att offentligt göra det. Min åsigt är, att trafikstyrelsen går allmänhetens önskningar allt för välvilligt till mötes och att dessa natt-tåg under en viss tid på året äro en vida större kräfta, än trafikstyrelsen tror, och jag skall söka gifva skäl för denna min åsigt. Jag finner visserligen, att man måste göra uppoffringar för vinnande af en snabb befordran af resande och post, nemligen så länge natt-tågen framkomma

Natt-tågens inställande under vintern. (Forts.)

på bestämd tid och så länge offrandet af lif och egendom icke är allt för stort. Men under de tider då tågen icke annat än undantagsvis framkomma i rätt tid, synes man icke längre vinna något stort mål med dessa natt-tåg och då begagnas de äfven ganska litet af resande. När man icke ens vet, huru mycket dessa natt-tåg inbringa om vintern, är det orätt att bestämdt säga, att de bära sig. Den kalkyl, som trafikstyrelsen i detta afseende uppgjort, har tillkommit hastigt, och ehuru jag vet, att den icke afsigtligt innehåller något orätt, är jag dock öfvertygad, att den är allt för lågt beräknad. Det säges, att man måste hafva i det närmaste samma antal tjenstemän och betjening vid stationerna antingen natt-tåg under vintern funnes eller icke. Detta kan visserligen vara möjligt, men säkert är, att personalen kan användas bättre, och att man erhåller en vida större produkt af dess arbete för godstrafiken, om dessa tåg icke finnas, liksom att man då slipper hålla så mycket reservfolk, hvilket är nödvändigt om man skall hafva natt-tåg under vintern. Det händer icke sällan att förarne på dessa natt-tåg gå ut friska och sunda, men komma hem sjuka, och i allmänhet är det mycket svårt att uppehålla förarnes och tågpersonalens helsa under dessa natt-tåg. Jag anser således, att dessa personers arbete kan tillgodogöras mera inkomstbringande, och om jag också medgifver, att större delen af utgiften för personalen qvarstår, har jag dock ett arbete i kredit, som jag icke får, om natttågen finnas. Likaledes tror jag mig veta, att kostnaden för reparationer, underhåll af vagnar och lokomotiv för natt-tågen är lågt beräknad. Jag vill visserligen icke påstå, att siffrorna äro origtiga för närvarande, men man bör besinna, att denna materiel är nyss uppsatt, hvilket gör, att kostnaden för underhållet icke nu kan vara så stor, som den utan tvifvel måste blifva, då materielen blifvit mera sliten. Hvad åter beträffar den beräknade kostnaden för banans rigtning och rälsutbyte är jag öfvertygad, att natt-tågen i detta afseende förorsaka vida större utgift än trafikstyrelsen antagit, ty dels kan beräkningen efter tio års medeltal icke vara rigtig, då snälltågens antal under de senaste åren så mycket blifvit ökad, dels måste banan rubbas och skadas mycket deraf, att det ena snälltåget skickas ut efter det andra, utan att banan hinner justeras emellan dem. När dertill kommer, att frostknölar och ojemnheter, som uppstå, icke ens blifva provisoriskt lagade, måste detta skada rälen högst betydligt. Den stora rälförbrukningen vågar jag således icke tillskrifva allenast tidens tand, och den vigt som passerat banan, utan snarare de många snälltågen, som skickas ut det ena efter det andra, utan att banan hinner blifva justerad före hvarje tågs ankomst. Vidare måste sjukvården ökas betydligt i anledning af de många sjukdomsfall, som blifva en följd deraf, att man håller folket ute om nätterna midt i vintern. Ty det är ingen småsak utan ett verkligt straff att om vintern stå på ett lokomotiv eller vid en grind flere timmar, under stark köld, och den, som icke har försökt det, vet icke hvad det vill säga. Säkert är emellertid, att användandet af dessa natt-tåg om vintern fordra och förbruka mycket mer folk än man annars skulle behöfva. När nu härtill kommer, att under vissa tider om vintern dessa tåg icke komma fram på bestämd tid, så

hafva de då äfven förlorat sin vigt för postintresset, ty då jag icke vet när tåget kommer fram, synes det mig vara af mindre vigt om det kommer några timmar senare, blott jag har större sannolikhet för att då få mina bref inom den bestämda, fastän senare tiden. Isynnerhet är det tåg, som utgår från Katrineholm vesterut om vintern litet besatt med passagerare, stundom endast 4 à 5 personer, och skulle utan någon nämnvärd olägenhet kunna indragas, samt post och passagerare skickas omvägen öfver Nässjö för samma afgift med framkomst några timmar senare.

Natt-tågens inställande under vintern. (Forts.)

Jag vill icke framställa något yrkande utan har endast önskat offentligen uttala min åsigt i denna sak.

Herr Tornerhjelm: Motionären har i sitt anförande gjort sig särdeles besvär att utreda denna fråga och dervid framstält en del beräkningar, som skulle visa, att natt-tågen förorsakade olägenheter och ökade kostnader. En del af dessa kalkyler äro fullkomligt rigtiga; men jag tror, att en del af hans siffror vederläggas af den utredning som Utskottet gjort. Då hvar och en läst dess betänkande, skall jag nu icke fästa mig vid några detaljer, utan endast i allmänhet vidröra några delar af motionärens framställning. Han säger, att kostnaderna för underhållet af jernvägarne, efter en beräkning i medeltal af 10 år, hade varit i jemn stigning. Detta är naturligt; ty ju längre en bana begagnas, desto mera skola underhållskostnaderna stiga, utan att detta på minsta vis kan läggas på natt-tågen, emedan ett snälltåg på dagen sliter banan lika mycket som ett snälltåg på natten. Vidare har han sagt, att man får väl medgifva, att jernvägarne äro till för oss. Det är just på den satsen, jag vill grunda ett motsatt omdöme. De äro till för att åstadkomma en hastig omsättning af menniskor och varor, så billigt som möjligt. Han har äfven yttrat, att i rika länder kunde det gå an att hafva natt-tåg; men jag tror, att just hos oss med en gles befolkning är det af större vigt, att en hastigare omsättning kan ega rum. Han har gjort långa beräkningar, huru trafiken skulle kunna bedrifvas utan natt-tåg och det på ett så förtjenstfullt sätt, att han borde vara ledamot af trafikstyrelsen; men jag tror, att han dervid tagit för mycket i betraktande den fördel, som vissa orter kunde hafva deraf. Alla, som bo vid ändpunkterna af jernvägen, skulle, om de måste begagna dagtåg, få taga nattqvarter och uppoffra två dagar för en resa, som borde kunna ske på 14 à 15 timmar. Det är visserligen sant, att för många äro dessa natt-tåg litet obehagliga, och just på den ort, der motionären bor, kommer man hem klockan 4 på natten. Det är litet ruskigt; kaffet är icke kokt, och det är för tidigt för att vara uppe och för sent för att gå och lägga sig. För dem åter, som bo sydligast eller längst i norr och som hafva de största distanserna, är det en stor fördel att hafva natt-tågen; ty man reser hemifrån på afton och kommer fram på morgonen. Isynnerhet för affärsmän och posten är detta af stor vigt. Motionären har anmärkt, att posten kunde mycket väl komma några timmar senare, och att detta icke gjorde så mycket. Men det gör ganska mycket, om posten kommer omkring 20 timmar senare, hvilket skulle

Natt-tågens inställande under vintern. (Forts.)

blifva händelsen, om natt-tågen indragas. Det är lätt att säga, att poststyrelsen kan ändra postgången i sådant fall; men det är icke blott posten inom landet, som här är i fråga, utan den utländska posten; och jag tror icke, att det är möjligt, att poststyrelsen har det inflytande, att den kan ändra postgången i hela Europa. Nu har det visat sig i fjor, då det fans både dag- och nattsnälltåg, att det icke varit i de resandes intresse att begagna dagtågen, utan nattsnälltågen; och erfarenheten har varit den, att i den förändrade farplan som skall tillämpas efter den 15 Maj i år, finnas icke några dagsnälltåg utan endast nattsnälltåg. Jag tror icke, att man behöfver spilla många ord i denna fråga för att bevisa, att, äfven om vi vore ett mindre rikt land, vi måste göra några uppoffringar för den allmänna rörelsen; men nu tror jag icke, att detta är någon uppoffring för den allmänna rörelsen, utan tvärtom.

Då Andra Kammaren redan afslagit en likartad framställning som den förevarande, förmodar jag, att denna Kammare skall följa Medkammarens exempel i detta fall, hvarföre jag yrkar bifall till Utskottets betänkande.

Herr Roos: Det lär väl knappt anses behöfligt att söka med någon större utförlighet framhålla fördelarne deraf att icke i snälltågstrafiken å statens stambanor göras uppehåll som ej af nödvändighet påkallas.

Ingen torde väl nemligen anse det likgiltigt huruvida befordringstiden för ett bref mellan de begge betydligaste städerna i riket, — Stockholm och Göteborg — kan fortfarande, såsom nu, inskränkas till omkring 36 timmar, eller om, i de flesta fall, för befordran mellan dessa orter af ett bref och svaret derpå, skola erfordras omkring 84 timmar.

Icke mindre betydelse hafva natt-tågen för postutvexlingen med utlandet.

Vare sig att den utländska posten befordras öfver Lybeck eller öfver Kiel och Korsör, ankommer den till Malmö vid middagstiden.

Då nu för transport från Malmö till Stockholm vintertiden för närvarande fordras nära 19 timmar, måste äfven natten anlitas, såvida man icke vill att ett afbrott i posttransporten skall ega rum; ett afbrott som, hvad exempelvis Stockholm angår, med nära ett helt dygn fördröjer postens utdelande, då utan natt-tåg ankomsten till Stockholm blir för sen för att samma dag något kringbärande af ankomna postförsändelser skulle kunna ifrågakomma.

Enahanda är förhållandet med posten *till* utlandet, hvilken, för att vinna anslutning till de stora, kontinentala kurirtågen, bör inträffa i Malmö också vid middagstiden, samt följaktligen från Stockholm och Göteborg affärdas på aftnarne, såvida man vill undvika uppehåll, som icke äro nödvändiga.

Om nu, oaktadt de tydliga och stora fördelar natt-tågen bereda postutvexlingen, icke allenast mellan de nämnda städerna, utan äfven till och från de flesta andra orter i riket, förefinnes någon tvekan, huruvida natt-tågen böra för vintermånaderna bibehållas, antager jag denna

tvekan förnämligast hafva sin grund dels i de olyckor som någon gång, ehuru sällan, å jernvägarne inträffat, dels ock i den ökade driftkostnad som af natt-tågen föranledes.

Natt-tågens inställande under vintern. (Forts.)

Hvad den förstnämnda omständigheten angår, skulle utan tvifvel densamma förtjena synnerligt afseende, derest någon säkerhet förefunnes derför att genom natt-tågens indragning förekommes hvarje fara för en sammanstötning mellan bantåg å statens stambanor.

Om emellertid det större äfventyr, som natt-tågen anses medföra, måste bero derpå att de framgå i mörkret, så kunde väl den ökade trygghet som af natt-tågens motståndare eftersträfvas, svårligen ernås med mindre än att *all* snälltågstrafik inskränktes till den ljusa delen af dygnet, hvilken under en del af året icke öfverstiger 6 à 7 timmar.

Med en sådan tågordning skulle vid jultiden ett snälltåg emellan Stockholm och Malmö fordra icke mindre än tre dagar.

Anser man sig emellertid icke kunna eller böra påyrka en sådan anordning, så förlorar ock den nu i fråga varande invändningen ganska mycket af sin betydelse.

Särskildt ber jag ock få äran fästa uppmärksamheten derå att den senaste jernvägsolyckan, den vid Lagerlunda, inträffade under en del af året, för hvilken någon indragning af natt-tågen icke blifvit i fråga ställd.

Den andra väsentliga invändningen mot natt-tågen var den ökade utgift till hvilken desamma gifva anledning.

Utan tvifvel har mången föreställt sig denna utgift vida, kanske mångdubbelt, större än hvad densamma numera visats vara.

Enligt den i Utskottets betänkande intagna, af trafikstyrelsen meddelade utredning, uppgår den kostnadsbesparing, som kunde antagas uppkomma genom natt-tågens inställande, för 6 månader till omkring 109,000 kronor.

Man har uttalat tvifvel rörande rigtigheten af denna beräkning.

Jag tror, emellertid att, då af en offentlig myndighet, i ett ämne som rör dess förvaltning, meddelas bestämda uppgifter, man får lof att tillerkänna dem vitsord, till dess visadt blifvit att något fel vidhäftar desamma.

Och något dylikt har åtminstone hittills icke i detta fall blifvit ådagalagdt.

Om nu den ökade utgiften uppgår till omkring 109,000 kronor, så bör, såsom äfven af trafikstyrelsen blifvit anmärkt, denna utgift minskas med den tillökning i inkomst, som blifvit en följd af de utvidgade tillfällen till jernsvägsbefordran, hvilka af natt-tågen beredts.

Naturligtvis möter stor svårighet att ens tillnärmelsevis beräkna beloppet af denna tillökning.

Hvad som deremot med lätthet kan beräknas är den ökade inkomsten af posttransporten å jernvägarne.

Då fråga uppstod om anordnande af natt-tåg å statens stambanor, ansågos de stora fördelar som deraf måste härflyta för postutvex-

Natt-tågens inställande under vintern. (Forts).

lingen, böra verka derhän att af postmedlen lemnades ett bidrag till bestridande af de ökade utgifterna för jernvägstrafiken.

Detta skedde genom en förhöjning i afgiften för postbefordringen å jernväg.

Under det ersättningen för posttransport förut utgick per tågsmil, med olika belopp för det större eller mindre utrymme som för ändamålet anlitades, dervid den godtgörelse som sålunda utbetalades, årligen i medeltal uppgick till 1,060 kronor för hvar mil af banornas längd,

blef, genom Kongl. bref den 23 Mars 1873, stadgadt att, så länge tillfälle funnes beredt till postens befordran med natt-tåg å statens stambanor, ersättningen för all posttransport å desamma borde utgå med 1,500 kronor årligen för hvar mil af jernvägen, som blifvit till allmän trafik upplåten.

Skilnaden emellan de förenämnda beloppen, 1,060 och 1,500 kronor, utgör, sedan numera statsjernvägarnes väglängd uppgår till 140, 1 mil något mer än 60,000 kronor.

Nu kan man invända att, då behållningen i jernvägskassan, likasom hvad som utbetalas af postverket, utgör statsmedel, den omständigheten att för posttransporten å statsjernvägarne betalas mer än tillförene, icke innefattar någon verklig tillökning i inkomst för statsverket, utan att förändringen ytterst hänför sig endast till bokföringen.

Dervid ber jag emellertid få äran anmärka, att den nämnda förhöjningen i postbefordringsafgift ansetts kunna och böra ifrågasättas endast derför att det utvidgade tillfället till postutvexling beräknats medföra en fullt motsvarande tillökning i postuppbörd.

Denna beräkning hade gjorts på grund af den erfarenhet som förut vunnits rörande jernvägsförbindelsernas inflytande på korrespondensens tillväxt, särskildt den som utvexlas genom postkontoren i Stockholm och Göteborg, hvilken korrespondens utgör omkring 27 procent af den som befordras genom samtliga postanstalter i riket.

Då således den del af utgifterna för natt-tågstrafiken under vintermånaderna, hvilken möjligen icke betäckes af ökad inkomst utaf person- och godsbefordran, skäligen synes kunna antagas blifva, åtminstone i väsentligaste mån, ersatt af den högre afgift för posttransporten som natt-tågen göra det möjligt för statsverket att erlägga, synes verkligen icke skäl förefinnas att beröfva rörelsen inom landet de stora fördelar, som utan tvifvel tillfället till en oafbruten jernvägsbefordran mellan de vigtigaste orterna i riket erbjuder.

Jag hemställer derför om bifall till Utskottets betänkande.

Herr Adelsköld: Det skulle taga allt för lång tid, om jag nu skulle ingå i en närmare vederläggning af alla de skäl, som motionären andragit mot användande af nattåg; jag skall derför uppehålla mig vid endast en sak, som han tyckes hafva fäst specielt afseende vid och hvarpå hela frågan till hufvudsaklig del är beroende, nemligen kostnaden. Han anser att natt-tågen äro till hufvudsaklig del orsaken till de ökade utgifter för jernvägstrafiken, hvarom trafikstyrelsens berättelser på senare tider burit vittnesbörd. Så är dock ingalunda för-

hållandet; orsakerna till dessa ökade utgifter äro att söka dels i den högre aflöning, som Riksdagen under de senaste tio åren under form af lönehöjning eller dyrtidstillägg varit nödsakad att bevilja alla embets- och tjenstemännen vid jernvägarne så väl som inom öfriga grenar af statsförvaltningen, dels i den likadeles under senare tider inträffade prisstegringen på alla för jernvägarne erforderliga förnödenheter. Så till exempel har priset på jernvägsskenor sedan början af 1870 till den tid trafikstyrelsens sista berättelse upptager stigit från 6 kronor centnern till cirka 12 kronor, således jemt till dubbla beloppet; en mängd andra materialier såsom syllar, stenkol, m. m. hvilka äro nödvändiga för jernvägarnes underhåll, hafva stigit i samma proportion. Tillökningen i utgifter har således varit beroende af åtskilliga omständigheter, som icke hafva något att göra med användandet af snälltåg eller natttåg. Dertill kommer ännu en annan omständighet, som jag ber att få påpeka. Erfarenheten har visat, att slitaget af sjelfva banan, d. v. s. skenorna, hvilka äro den vigtigaste delen af jernvägen, i första rummet beror på den bruttolast, som passerar deröfver; hastigheten inverkar äfven i detta afseende, men bruttolasten är den hufvudsakliga faktorn, och då man nu vet, att godstågen medföra de tyngsta lasterna, så är det klart, att det är godstrafiken, och icke de lätta natttågen, som till hufvudsaklig del äro anledningen till det ökade slitaget på banorna och dermed äfven till den deraf följande stegrade kostnaden för underhållet. Det är således en fullkomlig missuppfattning af den ärade motionären, då han ansett nattsnälltågen vara orsaken till de dryga kostnader, som de senare åren utvisat. — Den andre talaren, som opponerade sig mot natt-tågen, yttrade, att trafikstyrelsen i sin till Första Kammarens Tillfälliga Utskott afgifna promemoria icke räknat rätt. För min del har jag visserligen all möjlig aktning för den ärade talarens åsigter, men då hans påstående i detta afseende ej varit åtföljd af något slags bevisning, så får han ursäkta, att jag hyser mera förtroende för en offentlig myndighets officiela utlåtande än hans enskilda åsigter. Jag är öfvertygad om, att denna myndighet icke velat missleda Riksdagen, utan framstält saken såsom den i verkligheten förhåller sig. Då af denna utredning framgår, att natttågen icke kunna sägas förorsaka någon förlust, utan de utgifter, som de föranleda, betäckas af den ökade persontrafiken, då det dessutom i närvarande tid är nödvändigt att tillmötesgå de sträfvanden, som i hela verlden göra sig gällande, att åstadkomma de mest fullständiga internationela förbindelser, och då vi vid andra tillfällen visat oss hafva rätt uppfattat dessa sträfvanden, i det vi deltagit i kongresser, konst- och industriutställningar, med ett ord i allt, som går ut på att förena och förbrödra nationerna, så anser jag för min del, att vi, äfven om någon förlust vore förenad med upprätthållandet af dessa tåg, hvilket dock icke är förhållandet, böra bibehålla dem, då de visat sig oumbärliga för den direkta förbindelsen med utlandets stora kommunikationsleder. Jag får derföre yrka afslag å motionen och bifall till det föreliggande betänkandet.

Natt-tågens inställande under vintern. (Forts.)

Herr Wallenius: Det kunde måhända vara öfverflödigt att vi-

Natt-tågens inställande under vintern. (Forts.)

dare yttra sig i denna fråga, sedan så många talare redan uppträdt i densamma. Men då jag är lifligt öfvertygad om de stora olägenheter, som uppkomma derigenom att man äfven vintertiden håller natt-tågstrafiken i full gång, så har jag ej ansett mig böra underlåta att uttala min uppfattning i detta hänseende. Man har här förklarat, att denna trafik icke skulle förorsaka några synnerligen ökade utgifter, och man har såsom stöd för detta påstående anfört vissa af trafikstyrelsen meddelade beräkningar. Jag lemnar detta påstående derhän; ett faktum är dock, att en högst betydligt ökad personal måste underhållas vid jernvägarne, på det tjenstgöringen om nätterna må kunna fortgå på linier och stationer, och ingen lär kunna bestrida, att natt-tågen nödvändiggöra ett sådant förhållande, med den kännedom man eger derom att folk icke kan sysselsättas både natt och dag utan att totalt utslitas. Det har vidare från samma sida framhållits, att natt-tågen skulle befrämja en omsättning af folk. Ja! det hafva vi nog sett; de kunna också förpassa dem direkte till evigheten. — Vidare har man anfört, att denna fråga fallit i Andra Kammaren utan omröstning. Det är ett misstag; ty den föll först efter en votering, i hvilken 55 röstade för och 100 emot. Man har slutligen äfven påstått, att antalet resande på jernvägarne ökats genom natt-tågen. Denna ökning beror helt enkelt derpå, att affärsverksamheten begagnar sig af jernvägarne såsom kommunikationsmedel, och icke andra stråkvägar. På grund af allt hvad jag nu anfört, kan jag ej annat än på det högsta gilla det af motionären framlagda förslaget.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till utlåtandet och dels afslag derå samt bifall till den i ämnet väckta motionen, framstälde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till utlåtandet och då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Bestämmande af kalenderårets början såsom till- och afträdestid för folkskolelärare.

Föredrogs ånyo Första Kammarens Tillfälliga Utskotts den 29 sistlidne April och 1 dennes bordlagda utlåtande N:o 17, i anledning af väckt förslag angående bestämd till- och afträdestid för lärare och lärarinnor vid folkskola m. m.

Herr von Gegerfelt: Vid sistlidne riksdag biföll denna Kammare utan diskussion en af dess Tillfälliga Utskott gjord hemställan, som innehöll ett afstyrkande af enahanda förslag, som här är i fråga. Om nu Kammaren skulle, såsom det synes, hafva förändrat åsigt i detta hänseende och vilja bifalla detta betänkande, som går i motsatt syftning med det förut afgifna, så synes det mig åtminstone icke böra ske utan all diskussion, och för att söka i någon mån framkalla en sådan, har jag tagit mig friheten att begära ordet. Det yttrades här för någon tid sedan, då fråga var om en föreslagen förändring i folk-

Bestämmande af kalenderårets början såsom till- och afträdestid för folkskolelärare. (Forts.)

skolestadgan, att det väckta förslaget mera afsåg folkskolelärarnes fördel än folkskolans. Denna anmärkning är åtminstone icke tillämplig på det nu föreliggande förslaget; för mig vill det åtminstone synas hårdt för en lärare, som vid början af året blifvit utnämnd till en ny befattning, att nödgas qvarstå ett helt år på sin gamla plats, innan han tillträder den nya. Ett ombyte af lärare under läseterminens lopp är väl icke värre vid folkskolan än vid elementarläroverken, och en sådan inskränkning i förflyttningsrätten, som här blifvit föreslagen, förefinnes icke i afseende å någon annan embetsmannaklass. Jag har yttrat detta till den kraft och verkan det kan hafva, på det åtminstone icke det föreliggande betänkandet måtte alldeles obemärkt bifallas, och då jag för min del i detta ämne vidhåller samma åsigt som jag förliden riksdag hyste, så anhåller jag om afslag å betänkandet.

Herr Wennerberg: Motionären har med det afgifna förslaget afsett att få en bestämd till- och afträdestid för samtlige folkskolelärare i riket, och följaktligen äfven för dem, som hafva klockaretjenst med skolläraretjensten förenad. Andra Kammaren har sedan, och i min tanke med fullt skäl, afskilt det senare slaget af dessa lärare från de öfriga, enär det skulle förorsaka ganska mycket trassel, om man sökte bestämma en enda af- och tillträdestid för två så olika slag af tjenstemän som dessa. Sedan detta skett och förslaget således öfverlemnats till denna Kammare endast så vidt det afser de folkskolelärare, som icke på samma gång äro klockare, så kan jag för min del icke finna annat än att det så väl för lärarne sjelfva som för församlingarne bör vara en synnerligen stor vinst att veta en bestämd tid föreskrifven, då man har rättighet att påräkna en lärares inträde i tjenst och rättighet att skilja honom derifrån. Så har hittills icke varit förhållandet, och för att visa de olägenheter, som kunna föranledas för församlingarna just till följd af denna obestämda af- och tillträdestid, ber jag att få framdraga ett enda fall, som dock är temligen ofta förekommande. Det heter, som bekant är, i folkskolestadgan att, för att församlingen skall komma i åtnjutande af statsbidrag, bör undervisningen i folkskolan hafva fortgått under minst åtta månader af året. Nu händer, att en skollärare fått kallelse till en annan och bättre plats, och finner för sig fördelaktigt att måhända i sista månaden af terminen lemna sin gamla befattning. Församlingen lyckas icke anskaffa någon vikarie, och när tiden kommer, då statsbidraget finge uppbäras, måste folkskoleinspektören sanningsenligt förklara, att undervisningen *icke* pågått i åtta månader. I följd deraf blir församlingen af med sitt statsanslag. Det vore naturligtvis en stor fördel, om ett sådant missförhållande blefve afhjelpt.

Den enda anmärkning mot det föreliggande förslaget, som torde vara af någon betydelse, är, att den oftast oblida väderleken i början af året, i synnerhet i de norrländska provinserna, skulle förorsaka åtskilliga svårigheter för en just vid den tiden inträffande flyttning. Jag tror dock, att betydelsen häraf ganska mycket förminskas, om man betänker, att det vid samma tid är ferier i folkskolorna, till följd

Bestämmande af kalenderårets början såsom till- och afträdestid för folkskolelärare. (Forts.)

hvaraf skolläraren har mera tillfälle att ställa sin flyttning så förståndigt och beqvämt som möjligt. Detta skäl kan derföre icke anses tillräckligt för att föranleda ett afslag å det föreliggande förslaget, som i öfrigt är billigt och ändamålsenligt. Då dessutom i vårt land folkskoleväsendet omfattas med ett allt mera stigande intresse, torde det vara af stor vigt, att så vidt möjligt alla sådana olägenheter aflägsnas, hvilka kunde verka menligt för bibehållandet af detta intresse lika varmt som hittills. Jag får således tillstyrka, att Första Kammaren ville biträda Andra Kammarens beslut i denna fråga.

Herr Wijkander: Lika med den siste talaren tror jag endast en betänklighet förefinnes mot det föreliggande förslaget, nemligen den att flyttningstiden skulle blifva kalenderårets början, hvilket naturligtvis är en ogynsam årstid för flyttningars verkställande. Jag är dock för min del öfvertygad om, att fördelarne af förslaget eller rättare sagdt olägenheterna af det nuvarande förhållandet, då folkskolelärarne kunna gifva sig af när som helst och församlingarne derigenom, såsom den siste talaren påpekade och äfven på många andra sätt, kunna komma i oförskylda förlägenheter, äro så stora, att man ej bör tveka att bifalla motionen på sätt den redan af Andra Kammaren blifvit antagen, hvarå jag således för min del får vördsamt anhålla om proposition.

Herr Dahm: Efter de båda näst föregående talarnes yttranden torde det vara öfverflödigt att å min sida yrka något vidare till förmån för det föreliggande betänkandet. Men då en annan talare yttrat, att det skulle vara en inkonseqvens af Kammaren, om den i år bifölle hvad den sistlidne riksdag afslagit, så ber jag att få fästa uppmärksamheten på, att det nu föreliggande förslaget icke är alldeles detsamma som det, hvaröfver Riksdagen i fjor hade att besluta. Man har nemligen nu frånskilt allt som rör af- och tillträdestid för klockare, hvilka tillika är skollärare, ett förfaringssätt, som man i fjor icke hade iakttagit, men som gör frågan vida enklare. Samme talare har sagt, att det skulle vara särdeles hårdt att ålägga folkskolelärarne att flytta midt i vintern; men Andra Kammarens Tillfälliga Utskott har med skäl påpekat, att med nutidens lättade kommunikationsmedel är en sådan flyttning icke så svår, och i de trakter af vårt land, der jernvägar icke finnas, är vintertiden vanligen den beqvämaste tiden att flytta. Man torde icke böra förbise, att denna fråga icke är ny för denna eller sistlidne riksdag; den har flera gånger varit föremål för motioner i Andra Kammaren, och jag har, då jag var ledamot af nämnda Kammare, deltagit i behandlingen af densamma i ett Tillfälligt Utskott, der saken mycket lifligt debatterades. Vid dessa tillfällen visade alltid de representanter, som tillhörde allmogen, mycket intresse att få denna fråga afgjord, och opinionen var alldeles enhällig om att det var särdeles menligt, icke så mycket för skollärarne, som för skolan sjelf, att lärarne kunde, såsom förhållandet hittills varit, när som helst lemna densamma. Det har inträffat, att lärare, som på förmiddagen fått underrättelse om sin utnämning till annan tjenst, nekat

att läsa i skolan på eftermiddagen. Jag tror, att det icke vore rätt att förbise den allmänna önskan, som i detta afseende uttalat sig, och jag anhåller derför, att Första Kammaren ville, på sätt Utskottet hemstält, biträda Andra Kammarens i denna fråga fattade beslut.

Bestämmande af kalenderårets början såsom till- och afträdestid för folkskolelärare. (Forts.)

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till förevarande utlåtande och dels afslag derå, framstälde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till utlåtandet och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Döfstummeundervisningens ordnande.

Föredrogs ånyo Första Kammarens Tillfälliga Utskotts den 29 sistlidne April och 1 dennes bordlagda utlåtande N:o 18, i anledning af Andra Kammarens beslut i fråga om ordnande af döfstummeundervisningen i riket.

Herr Grafström: Jag torde icke behöfva med många ord framhålla, huru behjertansvärdt det förhållandet är, att en mängd barn finnas i landet, hvilka icke erhålla den undervisning, som enligt lag skall meddelas alla rikets barn. Jag skulle likvisst helst se, om den angelägenhet, som här är i fråga, öfverlemnades så mycket som möjligt åt enskilda bemödanden, och jag tror, att äfven på den vägen icke så obetydligt kunde vinnas, isynnerhet som denna angelägenhet numera, såsom Andra Kammarens Tillfälliga Utskott yttrar sig, "i den allmänna meningen vunnit en varmare bundsförvandt än under någon föregående tid." Jag håller före, att bäst vore, om staten endast lemnade sitt understöd åt de bemödanden, som kunna i denna rigtning göras af enskilda och, om så blefve nödigt, äfven af landstingen.

Jag vill likväl icke motsätta mig den föreslagna underdåniga skrifvelsen, och detta af två skäl. Det ena skälet är, att, då skrifvelsen endast skulle komma att innehålla en hemställan till Kongl. Maj:t att "lagstadgad undervisning kunde beredas alla i undervisningsåldern varande döfstumma barn inom landet", så utesluta icke dessa ordalag möjligheten för staten att inskränka sig till ett understödjande af hvad som genom enskilda i saken åtgöres, och att icke inrymma hela denna undervisning såsom en gren af sin administration.

Jag vill icke motsätta mig denna skrifvelse äfven af ett annat skäl. Det heter nemligen i skrifvelseförslaget, att man skulle i underdånighet anhålla, att "ändamålsenliga åtgärder vidtagas för åstadkommande af en för ändamålet fullt nöjaktig lärarebildning." Detta anser jag vara af behofvet i högsta grad påkalladt. Jag tror nemligen, att staten borde underhålla en normalskola, med hvilken kunde förenas ett seminarium, för utbildande af för denna särskilda undervisning väl qvalificerade lärare, så att de enskilda skolor, som bildades, hade tillfälle att derifrån erhålla de lärarekrafter, de kunde behöfva.

Men jag skulle vilja vördsamt hemställa, om det icke kunde vara

Döfstummeundervisningens ordnande. (Forts.)

skäl att göra ett tillägg i den föreslagna skrifvelsen. Det är allmänt kändt, att döfstumma barn icke äro de enda olyckliga barn, som äro i behof af en sådan abnorm skolundervisning. Vi hafva äfven i landet en mängd blinda barn, som icke erhålla någon fullständig undervisning, äfvensom idiotbarn. Jag skulle derföre vilja föreslå, att i den skrifvelse, som af Riksdagen skulle till Kongl. Maj:t aflåtas, ordalydelsen blefve denna: "att Riksdagen anhåller det täcktes Kongl. Maj:t låta uppgöra förslag till fullständigt ordnande af undervisningen i riket för döfstumma, blinda och idiotbarn, så att icke blott lagstadgad undervisning kunde beredas alla sådana barn inom landet, utan ock ändamålsenliga åtgärder vidtagas för åstadkommande af en för ändamålet fullt nöjaktig lärarebildning."

Friherre af Ugglas: På samma gång jag med den siste talaren lifligt instämmer i den önskan att en skrifvelse i det syfte Utskottet föreslagit, måtte till Maj:t Kongl. aflåtas, ber jag, att i anledning af det tillägg, talaren ifrågasatte i denna skrifvelse, få fästa uppmärksamheten på några omständigheter.

Till en början innefattar motionen icke framställning om ordnande af någon annan undervisning än döfstummeundervisningen, och vid sådant förhållande torde det vara svårt, att i skrifvelsen inlägga något om undervisningen äfven för blinda. Men om också detta skulle låta sig göra, befarar jag, att ett sådant beslut af Första Kammaren, hvilket ovilkorligen skulle påkalla en ny behandling af ärendet i Andra Kammaren, komme att föranleda, att någon skrifvelse vid denna riksdag icke blefve af.

Slutligen ber jag att få meddela, att styrelsen för det institut, som i närvarande stund i främsta rummet eger ombesörja undervisningen såväl för döfstumma, som för blinda, just nu har under behandling frågan om ett ändamålsenligt ordnande af de blindas undervisning. Det har nemligen visat sig, att det nuvarande institutet vid Manilla, till följd af byggnadernas beskaffenhet och åtskilliga andra omständigheter, icke är fullt lämpligt och ändamålsenligt för denna gren af undervisningen, och vid sådant förhållande har den fråga, som nu blifvit af den siste talaren vidrörd, redan af institutets styrelse upptagits och kommer efter all anledning, utan att någon skrifvelse derom af Riksdagen aflåtes, att blifva föremål äfven för Kongl. Maj:ts behandling.

Jag vågar således anhålla, att Kammaren, utan något tillägg för att icke derigenom förrycka frågan, behagade lemna sitt bifall till hvad Andra Kammaren i detta ämne beslutit.

Herr Grafström: Efter de upplysningar, den siste talaren meddelat, afstår jag från det af mig framstälda yrkandet om ett tillägg i det föreliggande skrifvelseförslaget.

Öfverläggningen förklarades slutad och utlåtandet bifölls.

Svenskt fattigvårdssamhälles befrielse från utgifvande af ersättning för i Norge lemnad sjukvård åt någon samhällets medlem.

Föredrogs ånyo Första Kammarens Tillfälliga Utskotts den 29 sistl. April och 1 dennes bordlagda Utlåtande N:o 19, i anledning af väckt fråga om befrielse från utgifvande af ersättning för i Norge lemnad sjukvård åt medellös svensk undersåte.

Herr Wærn, Adolf Wilhelm: Då jag för min del icke kan hysa samma åsigter i frågan som Utskottet, ber jag att punktvis få bemöta de motiv, Utskottet anfört för sitt afstyrkande af hvad motionären föreslagit.

Utskottet säger nemligen först: "att sedan med anledning af Riksdagens ofvan omförmälda framställning, Kongl. Maj:t den 29 November 1872 meddelat det nådiga beslut, att frågor af meranämnda beskaffenhet skola bedömas efter de för fattigvården här i riket gällande författningar, förändrade förhållanden icke inträdt." Det är mycket sant, att det icke inträdt några förändrade förhållanden. Men det var väl icke meningen med den skrifvelse, som af Riksdagen år 1872 afläts, och hvilken hade det af Utskottet åberopade Kongl. Bref till följd, att derigenom icke några förändrade förhållanden skulle inträffa, utan meningen var väl just den, att en förändring i det bestående skulle vinnas; men vi stå i afseende på fattigvårdsfrågor ännu på precist samma ståndpunkt i förhållande till Norge, som innan den underdåniga skrifvelsen afgick. Ehuru i denna skrifvelse tydligen uttalades, att det syntes Riksdagen billigt, att statskassan hufvudsakligen drabbades af kostnaden för svensk undersåte inom Norge lemnad sjukvård, är dock förhållandet, så som lagen tillämpas, att kommunerna fortfarande få betala det hela. Motionären anför ett exempel ur Nytt Juridiskt Arkiv. En medlem af en kommun hade sjuknat i Norge, och man gjorde derifrån anspråk på ersättning för sjukvårdskostnaden. Kommunen vägrade emellertid att betala på grund af det anförda Kongl. Brefvet; men Kammarrätten och Högsta domstolen ålade kommunen att betala på det skäl, att det icke var bevisadt, att, derest den ifrågavarande medlemmen af kommunen stannat i Sverige, han skulle hafva sjuknat inom ett annat sjukvårdsdistrikt utan lika möjligt var, att han träffats af sjukdomen inom det län, han tillhörde. Jag vill icke tillåta mig att klandra dessa höga myndigheter; men det får jag säga, att för den enfaldige betraktaren, som icke har så mycket juridik i hufvudet, vill det synas, att, om en person icke är *inom* ett sjukvårdsdistrikt, måste han vara *utom* detsamma, och då den ifrågavarande sjuke under sjukdomen icke befann sig inom det län, han tillhörde, utan utom detsamma i Norge, borde väl Norge i detta fall hafva sammanstälts icke med hans eget, utan med något af öfriga i Sverige varande sjukvårdsdistrikt. Såsom lagen nu tillämpas, har Riksdagens skrifvelse 1872 blifvit endast en död bokstaf, och det är detta motionären velat afhjelpa.

För det andra säger Utskottet: "att en sådan föreskrift, som motionären föreslagit, eller att "all kostnad för tillfällig sjukvård, som medellös svensk undersåte erhåller å sjukvårdsinrättning i Norge, skall af statskassan gäldas", skulle sträcka sig utöfver hvad Riksdagen i dess underdåniga skrifvelse den 29 November begärt". Jag tror icke, att

Svenskt fattigvårdssamhälles befrielse från utgifvande af ersättning för i Norge lemnad sjukvård åt någon samhällets medlem.

(Forts.)

en dylik föreskrift skulle sträcka sig utöfver hvad Riksdagen begärt; men om det också skulle så vara, tycker jag icke, att det kunde vara till skada att taga steget fullt ut, när det endast gäller att afhjelpa en tryckande orättvisa. Hvarföre skola vi betala sjukvård för de arbetare inom våra kommuner, som gå till Norge, då vi icke betala för dem, som i stora skaror utvandra till Tyskland och Amerika? Det framgår också af Riksdagens omnämnda skrifvelse, att detta beror till hufvudsaklig del af politiska skäl. Jag skall icke ingå i någon pröfning af dessa politiska skäl; men det torde näppeligen vara Sverige värdigt, att när dessa politiska skäl gälla *hela* det ena landet i förhållande till det andra, de skulle få umgällas ensamt af några få fattiga gränsorter.

Vidare säger Utskottet för det tredje: "att, enär kommun enligt gällande författningar är skyldig bekosta ej blott den sjukvård medellös medlem åtnjuter vid sjukvårdsinrättningen inom eget län, utan ock i vissa fall den som lemnas inom annat lasarettsdistrikt, skulle ett fullständigt fritagande från förbindelsen att ersätta kostnaden för sjukvård, hvilken sådan person erhölle inom Norge, icke åstadkomma likhet i afseende å den sjukvård som tillgodonjötes inom båda länderna, utan bereda kommunen fördel i händelse sjukvården var lemnad vid sjukvårdsinrättning inom Norge." För min del har jag mycket svårt att inse, hvari den fördelen skulle ligga, och om det också skulle finnas någon sådan obetydlig fördel, hafva gränsorterna å andra sidan genom sitt läge i förhållande till Norge tydligen en stor nackdel i jemförelse med andra orter inom Sverige. Arbetare, som begifver sig till annan kommun inom Sverige, blir mantalsskrifven och vinner hemortsrätt efter ett års vistande derstädes; men i Norge, dit utvandringen från dessa gränsorter hufvudsakligen sker, kan hemstadsrätt icke vinnas förrän efter flera år, — jag vill minnas tre, eller åtminstone med säkerhet två år.

Det finnes för öfrigt, när man talar om politiska skäl och syften, ett politiskt syfte, som jag sätter mycket högt, och det är att bereda grannsämja. Men jag betviflar, att norrmännen, då de i forna tider inföllo i gränsprovinserna Wermland och Dal och der härjade med eld och svärd, förmådde mot sig skapa en bittrare sinnesstämning, än den som nu råder, då gränsorterna få betala dessa dryga sjukvårdskostnader; och detta är så mycket beklagligare, som norrmännen icke rå för ett sådant förhållande, utan detta är beroende antingen af den svenska lagstiftningen eller af det sätt, hvarpå denna lagstiftning tillämpas.

Utskottet säger slutligen för det fjerde: "att en sådan förmån, som företrädesvis skulle tillgodokomma de Norge närbelägna provinser eller de kommuner inom dem, från hvilka arbetare mera allmänt söka arbete inom Norge, vore så mycket mindre lämplig, som en sådan rättighet möjligen någon gång skulle kunna missbrukas för att undgå ansvarighet för sjukvårdskostnad inom eget land." Huru ett sådant missbruk skulle tillgå, har jag mycket funderat öfver; men jag bekänner, att jag här icke kunnat följa Utskottet. Skulle det gå till på det sättet, att någon, som sjuknade i en gränsort, för att befria kom-

Svenskt fattigvårdssamhälles befrielse från utgifvande af ersättning för i Norge lemnad sjukvård åt någon samhällets medlem.

(Forts.)

munen från sjukvårdskostnad, släpade sig öfver gränsen in i Norge, eller att hela kommuner ginge i komplot och fraktade sina sjuka in i grannlandet? Jag vågar påstå, att båda delarne äro lika omöjliga, och jag tror för öfrigt icke, att norrmännen skulle gå in på att taga emot dylika presenter, äfven om de finge sjukvårdskostnaden af svenska staten ersatt.

Det har sagts, att enskilde riksdagsmän icke böra taga något på sitt ansvar; jag vill derföre icke göra detta, men nog vågar jag erbjuda Utskottet ett litet vad att de befarade missbruken skola uteblifva. På grund af ofvan anförda ber jag derföre få hemställa, att Kammaren, med afslag å Utskottets framställning måtte lemna sitt bifall till hvad Medkammaren för dess del beslutit, eller "att Riksdagen må i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes utfärda författning derom, att all kostnad för tillfällig sjukvård, som medellös svensk undersåte erhåller å sjukvårdsinrättning i Norge, skall af statskassan gäldas, samt till nästa Riksdag göra den framställning, som deraf torde föranledas".

Herr Dahm: Då ingen annan af Utskottets ledamöter uppträdt till försvar för Utskottets betänkande, anser jag mig skyldig att något redogöra för de åsigter i frågan, som inom Utskottet gjorde sig gällande. Hvad man der hufvudsakligen fäste afseende vid, var att, derest de kommuner, hvilka för sina sjuka i Norge erhålla vård, finge denna sjukvård betald af staten, skulle de derigenom vinna en fördel framför de kommuner, hvilka få till andra kommuner inom Sverige utgifva ersättning för den sjukvård, hvaraf deras medlemmar der kunna hafva kommit i åtnjutande. Detta var det hufvudsakliga skälet för Utskottets beslut.

Ett annat skäl var, att, då Riksdagen en gång förut skrifvit till Kongl. Maj:t i samma ämne, och Kongl. Maj:t efter noggrann utredning och pröfning icke funnit skäl att göra annat afseende på Riksdagens skrifvelse än hvad det omnämnda Kongl. Brefvet gifver vid handen, det icke syntes Utskottet vara skäl att ånyo besvära Kongl. Maj:t med en ny skrifvelse i detta ämne, då förhållandena icke sedan sist förändrat sig, och Kongl. Maj:t således icke kunde hafva skäl att göra annat afseende på den nya skrifvelsen än på den förra.

Det har sagts, att det skulle vara mycket svårt att tänka sig de missbruk, hvartill en lagstiftning i det syfte motionären angifvit, skulle kunna föranleda. Jag vill här icke omtala hvad som i detta afseende inom Utskottet yttrades; ty jag tror icke, att det vore lämpligt. Men jag tror, att Utskottet möjligen skulle kunna antaga det vad, som den siste talaren erbjöd, fullt öfvertygad som jag är, att Utskottet åtminstone vid något tillfälle skulle vinna det vadet.

På dessa enkla skäl får jag anhålla om bifall till Utskottets betänkande, hvilket egentligen icke är fotadt på andra grunder, än som i betänkandet finnas uttalade.

Herr Adelsköld: Under den utredning, som föregick denna frågas afgörande i Kammarens Tillfälliga Utskott, visades det, att de arbetare,

Svenskt fattigvårdssamhälles befrielse från utgifvande af ersättning för i Norge lemnad sjukvård åt någon samhällets medlem.
(Forts.)

som från Sverige utvandra till Norge, för att der söka arbetsförtjenst, till allra största delen äro från de utmed Norska gränsen belägna socknarna i Wermland och Dalsland. De hafva i allmänhet en högre arbetsförtjenst i Norge än i Sverige, och när de derifrån återvända till sina kommuner, medföra de öfverhufvud taget icke obetydliga penningebelopp, som på ett eller annat sätt komma dessa kommuner till godo. Vid sådant förhållande har det synts Utskottet billigt, att, då politiska skäl hindra en fullkomlig likställighet mellan Sverige och Norge i förevarande afseende, dessa kommuner, hvilka hafva en indirekt fördel af att arbetarne utgå till Norge, också få vidkännas de kostnader, som föranledas deraf att en eller annan arbetare sjuknar under vistelsen derstädes, och detta har förekommit Utskottet så mycket rigtigare, som i annat fall dessa kostnader skulle drabba hela landet.

Jag hemställer om bifall till Utskottets förslag.

Herr Mannerskantz: Just det skäl, som den siste talaren anförde, synes mig böra leda till motsatt resultat mot det, hvartill Utskottet kommit; ty icke lär man kunna säga, att de kommuner, som mista sina arbetare derigenom att de gå öfver till Norge hafva någon fördel deraf. Naturligtvis måste man antaga, att det under vanliga förhållanden är under sommartiden som dessa arbetare vandra bort, och just vid den tiden behöfves inom våra landtkommuner så mycket folk som möjligt för jordbrukets skötande; vandrar då folket ut, så lär det icke kunna vara till annat än skada för det samhälle som de tillhöra. Får nu detta samhälle dessutom betala sjukvårdsersättning för de bortvandrade, så blifver ju detta ett ytterligare tillägg till den skada det förut lidit genom minskning i arbetskraft. Jag ber att få fästa uppmärksamheten på det sammanhang, hvari denna fråga står med landstingsinstitutionen i vårt land. Landstinget har fått till ett af sina väsentligaste åligganden att sörja för sjukvården inom sitt område; det har också med ganska stor ifver tagit saken om hand och uttaxerat de behöfliga afgifterna på de kommuner, som tillhöra landstingsområdet; dessa hafva åter i sin ordning med beredvillighet lemnat de uttaxerade bidragen, och derigenom har sjukvården i landet i allmänhet blifvit så väl ordnad, att de fleste medellösa inom landstingsområdet erhålla fri sjukvård på det lasarett, som der blifvit inrättadt. Enligt gällande författningar skola äfven främmande medellöse der mottagas och erhålla kostnadsfri sjukvård. Från denna allmänna regel, att sjukvården är fri och att kommunerna slippa dertill utgifva andra bidrag än den efter vissa grunder bestämda årliga landstingsskatten, förekomma dock några undantag, och dessa bestå just i de kostnadsräkningar, som komma från Norge eller från Stockholm, Göteborg, Malmö eller Norrköping, d. v. s. de stora städer, som utgöra särskilda landstingsområden för sig sjelfva. Från dessa olika håll skickas vidlyftiga kostnadsräkningar, som träffa än den ena socknen, än den andra, och ofta uppgå till lika stora belopp, som hela den öfriga sjukvårdsafgiften. I dessa undantagsförhållanden vore i min tanke en rättelse särdeles väl af behofvet påkallad. Om en sådan betalning fortfarande bör erläggas till Norge, så vore väl det lämpligaste,

om hela staten öfvertog kostnaden, och hvad de stora städerna beträffar, som utgöra särskilda sjukvårdsområden, så borde samma förpligtelse åläggas dem som öfriga landstingsområden, eller att sörja icke blott för sina egna sjuka, utan äfven för medellösa främmande, som sjuknade inom deras områden. Jag tror, att rättvisa och billighet kräfver en sådan anordning af dessa förhållanden. Den sista delen af frågan är nu icke här å bane, utan blott den förstnämnda; och i detta afseende måste det väl vara i hög grad billigt, att, då kommunerna icke kunna hindra sina arbetare från att vandra öfver till Norge och det är tydligt, att dessa kommuner hafva en bestämd olägenhet deraf, man icke ökar denna olägenhet genom att dessutom kasta på dem kostnaden för den sjukvård, som kommer arbetarne till del, medan de äro utvandrade. Kan det icke åstadkommas, att sjukvården bekostas i Norge, så bör svenska staten betala densamma. Jag får således anhålla om afslag å det föreliggande betänkandet och bifall till hvad Andra Kammaren i frågan beslutit.

Svenskt fattigvårdssamhälles befrielse från utgifvande af ersättning för i Norge lemnad sjukvård åt någon samhälles medlem. (Forts.)

Herr Wærn, Adolf Wilhelm: Jag ber om ursäkt, att jag ännu en gång tager till ordet i denna fråga. Jag skall blott med ett par ord bemöta de yttranden, som fäldes af den ärade representanten från Norrland, som nyss hade ordet. Han sade, att det är några få socknar i Wermland och Dalsland, som dessa förhållanden hade afseende på, och att det vore rättvist, att de betalade den ifrågavarande sjukvården; ty de hade sin vinst af den arbetsförtjenst, som de bortvandrade arbetarne fingo i Norge. I detta afseende instämmer jag fullkomligt med Herr Mannerskantz deri, att detta förhållande icke är mycket att tacka för, då de i stället mista deras arbetskraft under den tid, då den bäst behöfdes och sedan de till hufvudsaklig del bekostat deras uppfostran och skolgång. Dessutom ber jag att få tillägga, att med deras arbetsförtjenst är det vanligen föga bevändt; ty i de flesta fall komma de lika fattiga tillbaka, sedan de väl gjort af med förtjensten lika hastigt som den kommit. Under tiden få kommunerna försörja deras hustrur och barn; ty det är temligen sällsynt att de skicka hem något till dem. I gränsprovinserna händer dessutom ganska ofta att personer, antingen för skuld eller för någon begången olaglig handling, rymma till Norge, äfven de qvarlemnande sin familj som socknen får taga hand om. Ofta komma de ej alls tillbaka, och det enda sätt, hvarpå de låta höra af sig, är de ankommande sjukvårdsräkningarne, som ibland för en kommun kunna gå upp till hundratals kronor. Jag upprepar ännu en gång, att, då Riksdagen förut genom en skrifvelse uttryckt den åsigten, att staten borde hufvudsakligen betala dessa räkningar och man nu ser denna grundsats sålunda tillämpad, att statskassan just ingenting betalar, vore det väl icke för mycket, om Riksdagen ännu en gång i en skrifvelse till Kongl. Maj:t uttalade sin önskan i detta afseende.

Herr Wijkander: Då jag en följd af år bott i en af dessa "grannsocknar", om hvilka man här talar, kan jag icke låta med tystnad gå förbi hvad en ledamot af Utskottet nyss yttrade, eller att ut-

Svenskt fattigvårdssamhälles befrielse från utgifvande af ersättning för i Norge lemnad sjukvård åt någon samhällets medlem. (Forts.)

vandringen till Norge skulle vara till fördel för dessa socknar. Jag ber att få helt enkelt omtala det faktiska förhållandet, och det är, att dessa utvandrare, hvilka kanske lika ofta äro arbeterskor som arbetare, hör man i hemorten aldrig af, så länge det går dem väl. Undantagsvis kan det väl hända, att någon af dem under första året af sin vistelse i grannlandet hemsänder någon ringa del af sin arbetsförtjenst; men i allmänhet låta de ej höra af sig, så länge det går dem bra. Råka de deremot tillfälligtvis i sjukdom, eller blir familjen för arbeterskan till äfventyrs för stor, då kommer hela sällskapet öfver hemsocknen, kanske alltför ofta åtföljdt af långa kostnadsräkningar. Detta är det faktiska förhållandet, hvilket jag under min vistelse i dessa trakter varit i tillfälle att se och nu kan bevittna.

Jag ber derföre att få instämma i den förste talarens yrkande, att Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, måtte biträda Medkammarens beslut i ämnet.

Herr Adelsköld: Det är utan tvifvel, att en olägenhet för arbetsgifvare inom en kommun uppstår deraf att arbetare vandra ut från densamma och söka sig arbete på annat håll. Men det lärer icke kunna förhindras, att den frie arbetaren, som icke är bunden vid någon tjenst, för sitt arbete uppsöker den ort, der detta lönar sig bäst, och det är då naturligt, att han från gränsprovinserna helst vandrar till Norge, der arbetsförtjensten är högre, än till andra orter inom Sverige, der den är lägre. En föregående talare har yttrat, att arbetaren super upp förtjensten och att kommunen icke skulle hafva något gagn deraf; och det kan icke förnekas att en och annan arbetare har denna ovana, ehuru den ej är så allmän, som man tror; och om en person äfven super upp lika mycket på det ena som andra stället, måste han hafva mera i behåll från det ställe der förtjensten varit större, och följaktligen måste således äfven den oordentlige arbetaren likasom den ordentlige från Norge medföra större besparingar, af hvilka kommunen på ett eller annat sätt får gagn. Då dessutom sjukvården icke i allmänhet är fri i Sverige, skulle således de kommuner, hvilkas lösa befolkning söka arbetsförtjenst i Norge, få en förmån på det allmännas bekostnad framför andra, hvilket jag ansett vara obilligt och yrkar derföre fortfarande bifall till Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till förevarande Utlåtande och dels afslag derå samt antagande af Andra Kammarens i ämnet fattade beslut, framstälde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till Utlåtandet, hvarvid svarades många nej, blandade med ja, samt sedermera proposition på afslag derå och biträdande af Andra Kammarens beslut, då svaren utföllo med många ja, blandade med nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Grefve *Mörner, Axel*, begärde votering. Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

"Den, som bifaller Första Kammarens Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 19, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår Kammaren Utlåtandet och antager det af Andra Kammaren i ämnet fattade beslut."

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—18.

Nej—56.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades Hrr *Leijonancker, Wallenius* och *Larsson* samt Grefve *Posse, Gustaf,* under 14 dagar från nästkommande Måndag.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att, enligt hvad emellan honom och Andra Kammarens Talman öfverenskommits, omröstningar jemlikt 65 § Riksdagsordningen komme att nästa Onsdag den 10 dennes anställas öfver de i Bevillnings-Utskottets Memorial N:o 10 intagna voteringspropositioner, så vida desamma dessförinnan blifvit af båda Kamrarne godkända.

Anmäldes och bordlades Konstitutions-Utskottets Utlåtande N:o 4, i anledning af väckt motion om införande i Riksdagsordningen af bestämmelser rörande sättet för slitande af tvister Kamrarne emellan i fråga om voteringspropositioner för de samfälda omröstningar, som anställas jemlikt 65 § Riksdagsordningen; hvarefter, uppå gjord hemställan, beslöts, att detta Utlåtande skulle sättas främst på föredragningslistan för nästa sammanträde.

Justerades 5 protokollsutdrag; hvarefter Kammaren åtskildes kl. 2 e. m.

In fidem
O. Brakel.

Måndagen den 8 Maj 1876.

Kammaren sammanträdde kl. $^1/_2$ 3 e. m.

Justerades protokollet för den 28 sistlidne April.

Anmäldes och bordlades Stats-Utskottets utlåtande N:o 72, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition, angående förändring i tiden för utbetalning af det till åstadkommande af jernvägsförbindelse emellan landskapet Dalsland och Smaalenenes amt i Norge beviljade anslag.

och samma Utskotts memorial N:o 73, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut angående vissa vilkor för åtnjutande af de utaf denna Riksdag beviljade låneunderstöd för enskilda jernvägsanläggningar; hvarefter Kammaren, uppå Herr Grefven och Talmannens hemställan, beslöt, att dessa mål skulle uppföras främst på föredragningslistan för nästa sammanträde.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades Friherre *Adelsvärd* under 14 dagars tid från den 11 dennes.

Kammaren åtskildes.

In fidem.

O. Brakel.

Tisdagen den 9 Maj 1876.

Kammaren sammanträdde kl. ½ 3 e. m.

Justerades protokollet för den 29 sistl. April f. m.

Upplästes och godkändes Lag-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrifvelser;

N:o 28, om ändring i stadgandena rörande böters förvandling;

N:o 29, om upphäfvande i viss mån af den s. k. indigenatsrätten

N:o 30, om vidtagande af åtgärder för utfärdande af en fullständig handelslagbok för Sverige;

N:o 31, med förslag till förordning angående pantsättning af jernväg, kanal eller annan dermed jemförlig anläggning;

N:o 32, rörande ändring i grunderna för utgörandet af församlingens bidrag till folkskoleundervisningens upprätthållande; samt

N:o 33, om ändring i lagens stadganden rörande jäf mot domare.

Föredrogos men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Stats-Utskottets nedan nämnda, den 8 dennes bordlagda utlåtande och memorial:

N:o 72, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående förändring i tiden för utbetalning af det till åstadkommande af jernvägsförbindelse emellan landskapet Dalsland och Smaalenenes amt i Norge beviljade anslag;

N:o 73, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut angående vissa vilkor för åtnjutande af de utaf denna Riksdag beviljade låneunderstöd för enskilda jernvägsanläggningar.

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Konstitutions-Utskottets den 6 dennes bordlagda utlåtande N:o 4, i anledning af väckt motion om införande i Riksdagsordningen af bestämmelser rörande sättet för slitande af tvister Kamrarne emellan i fråga om voteringspropositioner för de samfälda omröstningar, som anställas jemlikt 65 § Riksdagsordningen

---

Anmäldes och bordlades från nedannämnda Utskott inkomna memorial och utlåtanden, nemligen från

Stats-Utskottet:

N:o 74, med förslag till några afdelningar i Riksgäldskontorets reglemente;

N:o 75, i anledning af erhållen återremiss å en punkt af Stats-Utskottets utlåtande N:o 54, angående ny lönestat för Statskontoret;

N:o 76, i anledning af erhållen återremiss å en punkt af Stats-Utskottets utlåtande N:o 55, angående ny lönestat för mynt- och kontrollverken;

N:o 77, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående pensioneringen af arméns befäl med vederlikar;

N:o 78, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående pensionering af flottans befäl och underbefäl med vederlikar samt af flottans och lotsverkets gemenskap;

N:o 80, angående Riksgäldskontorets upplåning under den värmare framtiden;

Sammansatta Stats- och Lag-Utskottet:

N:o 2, i anledning af väckt förslag om ändring i gällande stadgande rörande Justitieombudsmannens skyldighet att under svår sjukdom eller annat laga förfall till suppleanten afstå hafva lönen;

Lag-Utskottet:

N:o 39, i anledning af väckt förslag om dels upphäfvande af nämndemans frihet från skyldighet att utgöra håll- och reservskjuts och dels ersättning åt nämndeman af kommunens medel för ordinarie tjenstgöring;

N:o 40, i anledning af återremiss af Utskottets utlåtande N:o 32, 1:sta punkten, om ändring i gällande stadganden rörande skyldigheten att bygga och underhålla kyrka med hvad dertill hörer;

N:o 41, i anledning af återremiss utaf Utskottets utlåtande N:o 23,

om förändrad lydelse af 6:te punkten i 19 § af Kongl. förordningen om nya strafflagens införande den 16 Februari 1864.

Grefve af Ugglas anmälte sig och yttrade: Jag anhåller att de nu första gången bordlagda betänkandena måtte sättas främst bland utskottsbetänkandena på föredragningslistan till nästa plenum, men derjemte får jag hemställa, att Stats-Utskottets utlåtande N:o 78, angående pensionering af flottans befäl m. m. måtte på föredragningslistan uppföras näst framför utlåtandet N:o 77, angående pensioneringen af arméns befäl med vederlikar. Skälet till denna min begäran är, att, då Utskottet i utlåtandet N:o 78, rörande flotttans pensionering, i det hufvudsakliga godkänt Kongl. Maj:ts proposition och uppfört bestämda grunder, efter hvilka pensioneringen skall ske, men deremot uti betänkandet N:o 77, angående arméns pensionering, icke inlåtit sig i några detaljer i frågan, utan endast hemstält, att den måtte för närvarande förfalla, så är det naturligtvis nödvändigt att, innan Kongl. Maj:ts proposition angående pensionering af arméns befäl till behandling företages och möjligen bifalles med eller utan ändringar, man förut bestämt de grunder, på hvilka flottans pensionering skall ske, så att man icke, beträffande det ena vapnet, kommer att fatta något beslut, som i väsentlig mån strider mot hvad angående det andra vapnet beslutats. Jag anhåller vördsamt om proposition på att betänkandet N:o 78 uppföres näst framför N:o 77.

Herr Grefven och Talmannen hemstälde, huruvida Kammaren, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad Grefve *af Ugglas* föreslagit, behagade besluta, att de i dag för första gången bordlagda utskottsutlåtanden skulle uppföras främst bland målen å föredragningslistan för nästa sammanträde, med iakttagande deraf, att Stats-Utskottets utlåtande N:o 78 sattes före samma Utskotts utlåtande N:o 77,

Svarades ja.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades Herr *Brun* under 14 dagar från den 11 dennes.

Kammaren åtskildes.

In fidem

O. Brakel.

Onsdagen den 10 Maj 1876.

Kammaren sammanträdde klockan 10 f. m.

Justerades ett protokollsutdrag för den 9 dennes och protokollet för den 29 sistlidne April e. m.

Upplästes två läkarebetyg af följande innehåll:

Ledamoten af Riksdagens Första Kammare, Brukspatronen m. m. Herr Robert Montgomery-Cederhielm är af svulnad och värk i ena foten hindrad att lemna sina rum och sålunda också att för tillfället deltaga i Riksdagens förhandlingar, hvilket härmed intygas.

Stockholm den 10 Maj 1876.

Adolf Kjellberg,
Med. D:r.

Att Herr Grefve Harald Spens genom sjuklighet är för de närmaste dagarne förhindrad att lemna sina rum, intygar

Stockholm den 9 Maj 1876.

Carl J. Rossander,
Kir. Prof.

Herr *Reutersvärd* begärde och erhöll ledighet från riksdagsgöromålen under åtta dagar från den 13 dennes.

Upplästes och godkändes Lag-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrifvelser:

N:o 58, om framläggande af förslag till ny ecklesiastikboställsordning; och

N:o 59, om ändring i Sjölagen.

Anställdes, jemlikt 65 § Riksdagsordningen, omröstning öfver följande af Bevillnings-Utskottet i första punkten af dess memorial N:o 10 föreslagna och af båda Kamrarne godkända voteringsproposition:

1:sta omröstningen.

(Enligt Bevillnings-Utskottets memorial N:o 10, punkt. 1:o.)

Den, som, lika med Riksdagens Andra Kammare, vill

att de stadganden uti §§ 3 och 4 i nu gällande stämpelpappersförordning, genom hvilka stämpelpappersafgiften för fullmakter, konstitutorialer och förordnanden i allmänhet bestämmes, skola erhålla följande förändrade lydelse, nemligen:

stadgandet i § 3:

"Fullmakter, konstitutorialer eller förordnanden, hvarigenom embeten, tjenster eller beställningar med verklig lön vid civila, militära, ecklesiastika eller andra stater af Kongl. Maj:t tillsättas, böra förses med stämpel af 6 kronor samt dessutom till belopp, motsvarande 1 procent å hela lönen, när den utnämnde första gången tillträder befattning med lön, men, vid befordringar till högre lön, blott å skilnaden mellan den lön, efter hvilken den utnämnde förut erlagt stämpelafgift, och den lön, som erhålles. *Likaledes skall stämpelafgift, motsvarande 1 procent å löneskilnaden, erläggas, då embets- eller tjenstebefattnings innehafvare uppflyttas från lägre till högre lönegrad, äfvensom vid förhöjning af lön genom ålderstillägg eller till följd af vidtagen lönereglering.*

Då embete eller tjenst åtföljes — ";

samt stadgandet i § 4:

"Fullmakter, konstitutorialer, förordnanden, antagningsbevis och protokollsutdrag, hvarigenom embeten, tjenster eller beställningar med verklig lön tillsättas af chefer eller embetsverk, af hvad namn de vara må, som dertill äro af Kongl. Maj:t bemyndigade, äfvensom af styrelserna öfver Riksbanken och Riksgäldskontoret med deras afdelningar, städernas magistrater och de flere, hvilka ega att till offentliga sysslor utnämna, skola förses med stämpel till belopp af 1 procent, beräknad å hela lönen, då den utnämnde första gången tillträder befattning med lön, men vid befordringar till högre lön blott å skilnaden emellan den lön, efter hvilken den utnämnde förut erlagt stämpelafgift,

och den lön, som erhålles; *likaledes skall stämpelafgift, motsvarande 1 procent å löneskilnaden, erläggas, då embets- eller tjenstebefattnings innehafvare uppflyttas från lägre till högre lönegrad, äfvensom vid förhöjning af lön genom ålderstillägg eller till följd af vidtagen löne-reglering.* Åtföljes tjensten af — af fullmakten erhålles".

att det i § 3 af stämpelpappersförordningen intagna stadgande angående stämpelpappersafgiften för fullmakter, konstitutorialer, öppna bref, protokollsutdrag m. m., hvarigenom embeten, tjenster eller befattningar vid de Kongl. hofven bortgifvas, skall blifva så lydande:

"Fullmakter, konstitutorialer, öppna bref, protokollsutdrag m. m., hvarigenom embeten, tjenster eller befattningar vid de Kongl. hofven bortgifvas, skola, då dylik fullmakt m. m. första gången löses, förses med stämpel till 1 procent af lönebeloppet, men, vid ytterligare befordran, *eller vid löneförhöjning*, med enahanda lindring och iakttagande i öfrigt, som i afseende å fullmakter vid civila, militära och andra stater stadgas";

samt *att* § 8 mom. 11 i förutnämnda förordning skall erhålla följande förändrade lydelse:

"Ej må någon tilldogonjuta de genom Kongl. Maj:ts och dess embetsmäns bref, fullmakter, transporter och konstitutorialer eller genom generalordres honom tillagda löneförmåner och rättigheter, innan han uppvisat fullmakten eller förordnandet, behörigen med stämpel försedt.

Har innehafvare af embete eller tjenst vunnit löneförhöjning genom uppflyttning i högre lönegrad eller genom ålderstillägg eller lönereglering, må han icke komma i åtnjutande af denna löneförhöjning, förrän han hos den myndighet, der han eger att lönen uppbära, företett för honom utfärdade fullmakt eller förordnande, försedt med ytterligare stämpelpapper i förhållande till den vunna tillökningen i lönen", röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i öfverensstämmelse med Första Kammarens mening, beslutat

dels att de stadganden uti §§ 3 och 4 i stämpelpappersförordningen, genom hvilka stämpelpappersafgiften för fullmakter, konstitutorialer och förordnanden i allmänhet bestämmes, skola hafva följande lydelse, nemligen:

stadgandet i § 3:

"Fullmakter, konstitutorialer eller förordnanden, hvarigenom embeten, tjenster eller beställningar med verklig lön vid civila, militära,

ecklesiastika eller andra stater af Kongl. Maj:t tillsättas, böra förses med stämpel af 6 kronor samt dessutom till belopp, motsvarande 1 procent å hela lönen, när den utnämnde första gången tillträder befattning med lön, men, vid befordringar till högre lön, blott å skilnaden mellan den lön, efter hvilken den utnämnde förut erlagt stämpelafgift, och den lön som erhålles.

Då embete eller tjenst åtföljes — — — — — — — — —";

samt stadgandet i § 4:

"Fullmakter, konstitutorialer, förordnanden, antagningsbevis och protokollsutdrag, hvarigenom embeten, tjenster eller beställningar med verklig lön tillsättas af chefer eller embetsverk, af hvad namn de vara må, som dertill äro af Kongl. Maj:t bemyndigade, äfvensom af styrelserna öfver Riksbanken och Riksgäldskontoret med deras afdelningar, städernas magistrater och de flere, hvilka ega att till offentliga sysslor utnämna, skola förses med stämpel till belopp af 1 procent, beräknad å hela lönen, då den utnämnde första gången tillträder befattning med lön, men vid befordringar till högre lön blott å skilnaden emellan den lön, efter hvilken den utnämnde förut erlagt stämpelafgift, och den lön, som erhålles. Åtföljes tjensten af — af fullmakten erhålles";

dels ock att vid deras nuvarande lydelse skola bibehållas ej mindre det i § 3 af stämpelpappersförordningen intagna stadgande angående stämpelpappersafgiften för fullmakter, konstitutorialer, öppna bref, protokollsutdrag m. m., hvarigenom embeten, tjenster eller befattningar vid de Kongl. hofven bortgifvas, än äfven § 8 mom. 11 i samma förordning.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 24.

Nej — 87.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes, justerades samt afsändes till Andra Kammaren; och ankom derifrån efter en kort stunds förlopp ett protokollsutdrag N:o 225, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 134 Ja och 48 Nej samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 158 Ja och 135 Nej; hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Anställdes, jemlikt 65 § Riksdagsordningen, omröstning öfver följande af Bevillnings-Utskottet i andra punkten af dess memorial N:o 10 föreslagna och af båda Kamrarne godkända voteringsproposition:

2:dra omröstningen.

(Enligt Bevillning-Utskottets memorial N:o 10, punkt. 2:o.)

Den, som, lika med Riksdagens Andra Kammare, vill

att första momentet uti den i § 6 af stämpelpappersförordningen förekommande rubriken *köpe-, bytes- och gåfvobref samt testamentariska förordnanden*, skall hafva följande lydelse:

"Köpe-, bytes- och gåfvobref samt testamentariska förordnanden om fast egendom å landet och i städerna, bruk och manufakturverk, smiden och smidesrättigheter, frälseräntor, fabriker eller andra inrättningar med hvad mera, som under eganderätt föryttras och vid domstolarne lagfares, beläggas med stämpel till belopp af 60 öre för hvarje fulla 100 kronor af värdet, beräknadt, för bytes- och gåfvobref samt testamentariska förordnanden, efter nästföregående årets taxeringsvärde samt, för köpebref, efter den i penningar bestämda köpeskillingen, så framt denna icke understiger fastighetens taxeringsvärde, men i sådant fall efter sistberörda värde;

att den i § 6 förekommande rubriken *öfverlåtelse-* och *transportbref* å kronorusthåll m. m. skall bibehållas vid den i nu gällande stämpelpappersförordning upptagna lydelse; samt

att öfverskriften till samma § skall lyda sålunda:

"Om stämpel till åtskilliga skrifter och handlingar, som dermed skola förses, utan annan förändring af beloppet, hvarhelst de företes eller utgifvas, än den, som i afseende å bouppteckningar här nedan omförmäles," röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i öfverensstämmelse med Första Kammarens mening, beslutat

att, med godkännande i öfrigt af ofvan upptagna lydelse af första momentet i rubriken *köpe-, bytes- och gåfvobref samt testamentariska förordnanden*, vid slutet af samma moment skall tilläggas följande stadgande:

"härförutan skall å köpe-, bytes- och gåfvobref samt testamentariska förordnanden om fast egendom å landet eller i stad, som lyder under landsrätt, då dessa handlingar för lagfart ingifvas, stämpeln ökas med 20 öre för hvarje fulla 100 kronor af värdet till och med 20,000 kronor och sedermera för hvarje fulla 100 kronor med 10 öre;" och

att i följd häraf fjerde momentet i nyssberörda rubrik skall förändras till följande lydelse:

"Köpe-, bytes- och gåfvobref om skepp, fartyg och båtar af öfver 10 lästers eller 33,33 tons drägt, samt köpeafhandlingar om andra

lösören, hvilka i säljarens vård qvarstanna, äfvensom afhandlingar, hvarigenom skog från hemman på viss tid föryttras, beläggas med stämpel till belopp af 60 öre för hvarje fulla 100 kronor af värdet;"

att rubriken *öfverlåtelse-* och *transportbref* å kronorusthåll m. m. skall erhålla följande lydelse:

"Öfverlåtelse- och transportbref å kronorusthåll förses med stämpel till belopp af 60 öre för hvarje fulla 100 kronor af värdet, beräknadt enligt samma grund, som för stämpelbeläggning af andra köpebref här ofvan är stadgadt; men för öfverlåtelse- eller transportbref å kronohemman med hälften och för skattlagda nybyggen med fjerdedelen af ofvannämnda belopp; samt

att öfverskriften till § 6 skall lyda sålunda:

"Om stämpel till åtskilliga skrifter och handlingar, som dermed skola förses, utan annan förändring af beloppet, hvarhelst de företes eller utgifvas, än den, som i afseende å bouppteckningar äfvensom köpe-, bytes- och gåfvobref samt testamentariska förordnanden här nedan omförmäles."

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 39.

Nej — 71.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes, justerades samt afsändes till Andra Kammaren; och ankom derifrån efter en kort stunds förlopp ett protokollsutdrag N:o 226, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 124 Ja och 62 Nej samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 163 Ja och 133 Nej; hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i enlighet med ja-propositionens innehåll.

Föredrogos och biföllos Stats-Utskottets den 9 dennes bordlagda memorial:

N:o 74, med förslag till några afdelningar i Riksgäldskontorets reglemente;

N:o 75, i anledning af erhållen återremiss å en punkt af Utskottets utlåtande N:o 54, angående ny lönestat för Statskontoret; och

N:o 76, i anledning af erhållen återremiss å en punkt af Utskottets utlåtande N:o 55 angående ny lönestat för Mynt- och Kontrollverken.

Föredrogos men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Stats-Utskottets den 9 dennes bordlagda utlåtanden:

N:o 78, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående pensionering af flottans befäl och underbefäl med vederlikar samt af flottans och lotsverkets gemenskap;

N:o 77, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående pensioneringen af arméns befäl med vederlikar; och N:o 80, angående Riksgäldskontorets upplåning under den närmare framtiden.

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Sammansatta Stats- och Lag-Utskottets den 9 dennes bordlagda utlåtande N:o 2, i anledning af väckt förslag om ändring i gällande stadgande rörande Justitie-ombudsmannens skyldighet att under svår sjukdom eller annat laga förfall till suppleanten afstå halfva lönen.

Föredrogos men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Lag-Utskottets den 9 dennes bordlagda utlåtanden och betänkande:

N:o 39, i anledning af väckt förslag om dels upphäfvande af nämndemans frihet från skyldighet att utgöra håll- och reservskjuts och dels ersättning åt nämndeman af kommunens medel för ordinarie tjenstgöring;

N:o 40, i anledning af återremiss af Utskottets utlåtande N:o 32, första punkten, om ändring i gällande stadganden rörande skyldigheten att bygga och underhålla kyrka med hvad dertill hörer; och

N:o 41, i anledning af återremiss af Utskottets utlåtande N:o 23, om förändrad lydelse af sjette punkten i 19 § af Kongl. förordningen om nya Strafflagens införande den 16 Februari 1864.

Ändring i tiden för utbetalning af anslaget till Dalslandsjernvägen.

Föredrogs ånyo Stats-Utskottets den 8 och 9 dennes bordlagda utlåtande N:o 72, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående förändring i tiden för utbetalning af det till åstadkommande af jernvägsförbindelse emellan landskapet Dalsland och Smaalenenes amt i Norge beviljade anslag.

Grefve Sparre: Jag befinner mig i den egendomliga ställning till denna fråga, att, ehuru jag i det föreliggande betänkandet står antecknad bland de reservanter, som yrka bifall till Kongl. Maj:ts i ämnet aflåtna proposition, jag dock föranlåtes att här i Kammaren upptaga ett annat yrkande, som jag framstälde redan vid frågans behandling inom Utskottet. Jag vill härvid endast nämna att den felaktiga reservationen endast får tillskrifvas mig sjelf. Innan jag ingår på framställandet af min åsigt i det nu föreliggande ämnet, ber jag att i största korthet få redogöra för sjelfva gången af frågan. År 1873 beslöt norska Stortinget, att en statsbana skulle byggas från Kristiania genom Ski till Fredrikshald och riksgränsen. År 1874 gjordes med anledning deraf en framställning till svenska Riksdagen, att Riksdagen ville till en enskild jernväg genom Dalsland, som skulle för-

Ändring i tiden för utbetalning af anslaget till Dalslandsjernvägen. (Forts.)

binda en hamn vid Venern med den vid Högen utmynnande norska jernvägen, bevilja ett anslag af 1,000,000 kronor att utgå med en tredjedel under hvartdera af åren 1876, 1877 och 1878. Denna framställning bifölls dock af Riksdagen endast på det sätt, att den begärda summan anslogs att utgå först sedan den ifrågavarande jernvägen blifvit färdigbyggd, afsynad och till trafik upplåten. Samma år eller 1874 bestämde norska Stortinget den definitiva riktningen af den nyssnämnda norska statsbanan och uppstälde derjemte såsom vilkor, att de orter, som banan skulle genomlöpa, d. v. s. Smaalenenes amt, skulle bidraga till densamma med en summa af

Den 12 Januari 1875 beslöt Fredrikshalds kommun, att, om de belopp, som med anledning af nämnda stortingsbeslut blifvit för den norska jernvägen tecknade af kommunen och enskilda personer inom densamma, finge öfverflyttas på den enskilda jernvägen genom Dalsland, skulle kommunen öka sin teckning med 120,000 kronor, och dessutom lemna sin garanti för ett lån af 2,200,000 kronor, som utöfver det tecknade aktiekapitalet och det af Riksdagen beviljade anslaget vore erforderligt för bestridande af anläggningskostnaderna för banan. Stortinget gaf i April månad samma år sitt samtycke härtill. Fredrikshalds kommun hade dock uppstält ett uttryckligt vilkor för lemnandet af berörda räntegaranti, och det var, att kommunen skulle såsom säkerhet för de utbetalningar, som till följd af denna garanti kunde komma i fråga, erhålla inteckning i jernbanan med dess materiel. En sådan inteckning har dock icke kunnat af bolaget lemnas, och Fredrikshalds kommun har med anledning deraf sedermera fattat det beslut, att, om räntegarantien efterskänktes, ville kommunen i dess ställe för sin del lemna bolaget en försträckning af ytterligare 500,000 kronor. Men enligt den uppgjorda kostnadsberäkningen behöfde bolaget derutöfver ett lån af omkring 1,700,000 kronor för att kunna fullborda banan, och då de tryckta affärsförhållandena i utlandet lade hinder i vägen för upptagande af ett sådant lån på antagliga vilkor, såg sig bolaget, som förut stått så nära sitt mål, åter ur stånd att under för handen varande omständigheter fullfölja sitt arbete. Bolaget vände sig derför till de båda staternas regeringar, med anhållan dels att svenska regeringen ville till Riksdagen göra framställning om att det af svenska staten beviljade bidraget å 1,000,000 kronor finge utbetalas tidigare än förut varit bestämdt, dels att vare sig svenska eller norska staten ville bereda bolaget tillgång att få upplåna det felande beloppet å 1,500,000 kronor. Bolaget ansåg sig nemligen, under förutsättning att dessa båda framställningar vunne bifall, kunna genom de besparingar i ränta och kapitalrabatt, som bolaget derigenom sattes i tillfälle att göra, inskränka den erforliga lånesumman till ett belopp af 2,000,000 kronor; och då Fredrikshalds kommun, såsom nämndt är, redan förbundit sig att försträcka bolaget 500,000 kronor, återstode således 1,500,000 kronor, som af bolaget på annat sätt skulle upplånas. I öfverensstämmelse härmed har Kongl. Maj:t nu föreslagit Riksdagen att medgifva, att det beviljade anslaget af 1,000,000 kronor finge redan under år 1877 till bolaget utbetalas, hvarjemte nådig proposition äfven blifvit aflåten till

Ändring i tiden för utbetalning af anslaget till Dalslandsjernvägen. (Forts.)

norska Stortinget om beviljande af ett lån å 375,000 specier eller 1,500,000 kronor åt samma bolag.

Jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att från norsk sida således ofantligt mycket blifvit gjordt, för att berörda jernvägsanläggning måtte komma till stånd, då, oberäknadt aktieteckning i Norge till ett belopp af cirka 800,000 kronor, icke blott norska Stortinget medgifvit, att den af Fredrikshalds kommun och enskilde personer derstädes gjorda teckning å 206,000 specier för den norska Smaalenenesbanan finge öfverflyttas på den svenska Dalslandsbanan samt Fredrikshalds kommun utfäst sig att försträcka den sistnämnda banan en half million kronor, utan nu äfven framställning blifvit gjord, att norska staten måtte ytterligare bereda samma bana ett lån af en och en half million kronor. Å svensk sida är deremot endast föreslaget, att det redan beviljade beloppet å en million måtte få till bolaget utbetalas något tidigare än först varit bestämdt. Stats-Utskottet har icke ansett sig kunna gå denna framställning längre till mötes, än att bolaget skulle få uppbära nämnda belopp först, sedan på jernvägsanläggningen nedlagts tre millioner kronor, samt under vilkor att bolaget å samma anslagsbelopp erlade fem procent ränta, tills jernvägen blifvit färdigbyggd, afsynad och till allmän trafik upplåten. För min del har jag icke kunnat instämma i ett sådant förslag. Om jag äfven kan medgifva, att Kongl. Maj:t gått nog långt, då Kongl. Maj:t föreslagit, att det ifrågavarande beloppet finge utgå redan under år 1877, enär det synes mig billigt, att det af aktieegarne tecknade kapitalet först användes, innan de få uppbära statsbidraget, så måste jag dock å andra sidan anse det orimligt, att, då från svensk sida för denna vigtiga bana ej mera blifvit gjordt än att statsverket anslagit en million samt i orten tecknats ett belopp af 200,000 kronor, svenska staten nu dessutom skulle fordra ränta på förstnämnda summa, för att den skulle få utbetalas något tidigare. Den framställning i ämnet, som nu aflåtits till norska Stortinget, har dessutom blifvit gjord under förutsättning, att kapitalet skulle få disponeras under byggnadstiden. Onekligen kommer detta äfven med Utskottets förslag att blifva fallet; men derigenom att Utskottet fordrar ränta under byggnadstiden förorsakas, att bolagets hela kostnadsberäkning strandar; ty denna förutsätter, att ingen ränta å detta anslag skulle behöfva betalas, för att de beräknade tillgångarne skulle blifva tillräckliga för jernvägens fullbordande. Jag tillåter mig derför, på de grunder jag nu anfört, att framställa ett något förändradt förslag till beslut i denna fråga; först och främst anser jag att den sista delen af Utskottets förslag, som handlar om erläggandet af ränta å anslagsbeloppet, bör utgå, och vidare har jag utbytt den af Utskottet föreslagna summan af tre millioner, som borde vara nedlagdt på jernvägsanläggningen, innan anslaget finge utbetalas, till två millioner, hvilket närmast svarar mot det af aktieegarne tecknade kapitalet. Jag får således anhålla om proposition derå, att Kongl. Maj:ts proposition må på det sätt bifallas, att Kongl. Maj:t må ega, sedan styrkt blifvit, att på ifrågavarande jernvägsanläggning nedlagts två millioner kronor, till utgående anvisa statsanslaget, en million kronor, så framt, på sätt Kongl. Maj:t godkänner, bolaget ådagalägger, att detsamma med in-

beräkning af förenämnda anslag har att förfoga öfver de för banans fullbordande på föreskrifvet sätt och för anskaffande af behöflig materiel erforderliga medel. Jag har här till början af Utskottets hemställan tillagt slutorden i Kongl. Maj:ts proposition; ty det har synts mig vara en stor brist i Utskottets förslag, att der icke omnämnes något om den pröfning, som af Kongl. Maj:t borde verkställas, att bolaget förfogar öfver tillräckliga medel för jernvägens fullbordande. Hvad räntebetalningen beträffar, så synes det mig verkligen småaktigt, om svenska Riksdagen skulle uppställa ett dylikt vilkor. Man har inom Utskottet talat om, att det egentligen vore Norge, som skulle komma att skörda de mesta fördelarne af denna bana. Jag tror för min del, att fördelarne blifva ömsesidiga; Dalsland kommer otvifvelaktigt att gå mycket framåt genom densamma; den kommer att verka mycket godt genom de båda folkens närmande till hvarandra och kraftigt befrämja deras ömsesidiga utveckling och välstånd. Jag anhåller således, att Kammaren ville lemna sitt bifall till det förslag jag nu tagit mig friheten att framställa.

Ändring i tiden för utbetalning af anslaget till Dalslandsjernvägen. (Forts.)

Herr Ekman, Carl: Äfven jag skulle önska att få börja mitt anförande med att kasta en hastig blick tillbaka på utvecklingen af denna fråga om understöd från statens sida åt en jernvägsanläggning genom Dalsland. Vi påminna oss säkerligen alla, att vid det tillfälle, då Riksdagen beviljade ett anslag af en million åt denna jernväg, skedde det icke utan ett ganska betydligt motstånd; och utan att våga sig alltför långt in på bedömandet af de motiv, som för den ene eller andre kunnat vara bestämmande vid lemnandet af sitt samtycke till detta anslag, torde det dock knappast kunna döljas, att många, som röstade *ja*, dervid tänkte, att måhända skulle det i fråga varande företaget ändock möta så stora svårigheter vid utförandet, att den anslagna millionen i alla fall skulle komma att statsverket besparas. Nu händer det ju ganska lätt, att, då en fråga, som blifvit afgjord under sådana förhållanden, åter kommer före till förnyad behandling, vill man gerna söka att åt densamma bereda en sådan utgång, att det, man hoppats, i verkligheten också vinnes, och jag vågar verkligen tro, att det motstånd mot Kongl. Maj:ts förevarande proposition, som nu gifvit sig tillkänna, till stor del är en följd deraf, att denna bana icke egt så särdeles stora sympatier inom representationen. Vidare har man vid innevarande riksdag fattat ett beslut om att icke medgifva räntefrihet åt sådana enskilda jernvägsföretag, som erhållit understöd genom statslån. Dessa båda omständigheter hafva efter min uppfattning föranledt det slut, hvartill pluraliteten inom Utskottet kommit i förevarande fråga. Mig synes det dock vara temligen klart, att, sedan det en gång blifvit af en föregående riksdag bestämdt, att staten skall med ett anslag af en million understödja i fråga varande jernvägsanläggning, kan det för staten, då icke någon särskild upplåning för ändamålet behöfdes, vara temligen likgiltigt, när det anslagna beloppet kommer att utgå, och då man kan bevisa bolaget en verklig tjenst genom att låta det uppbära medlen något förr än ur-

Ändring i tiden för utbetalning af anslaget till Dalslands-jernvägen. (Forts.)

sprungligen varit bestämdt, samt efterskänka alla anspråk på ränta under mellantiden, så vill det synas mig, som om man hade allt skäl att på sådant sätt underlätta ett företag, som utan tvifvel kommer att åt de landsdelar, som närmast af detsamma beröras, bereda ganska väsentliga fördelar. Den här i fråga satta ränteberäkningen har för öfrigt icke något gemensamt med frågan om räntefrihet åt enskilda bolag, som fått låneunderstöd af staten. Här är det nemligen fråga om ett rent anslag utan återbetalningsskyldighet, medan deremot i det senare fallet förutsättes, att staten sjelf skall verkställa en upplåning, för att sedan i sin ordning låna ut åt de enskilda jernvägsbolagen. Alla skäl synas mig således tala för att icke inrymma något afseende åt dessa motiv, som efter min uppfattning varit de bestämmande vid frågans afgörande inom Stats-Utskottet, och jag har derföre låtit anteckna mig såsom reservant till detta betänkande, i afsigt att inom Kammaren understödja Kongl. Maj:ts i ämnet afläta proposition, hvarå jag också för min del anhåller om bifall. Men jag bör härvid kanske icke helt och hållet underlåta att säga några ord med anledning af det yrkande, som den föregående talaren framstält. Förhåller det sig verkligen så, som jag förut antydt, att de af mig angifna skälen varit bestämmande för det slut, hvartill pluraliteten inom Utskottet kommit — och det finnes en stor del af representationen, som omfattar dessa skäl — så torde måhända klokheten bjuda att hellre gå den motsatta sidan till mötes på sätt den siste talaren föreslagit, än ställa ett rent bifall till Kongl. Maj:ts proposition gent emot ett afslag å densamma, som kanske i Medkammaren kommer att följa. Ehuru jag, såsom jag nyss anfört, för min egen del står på den ståndpunkt, att jag anser goda skäl tala för den af Kongl. Maj:t gjorda framställningen, så har jag icke velat underlåta att säga detta, för den händelse man skulle anse klokheten bjuda att instämma i den siste talarens yrkande.

Herr Tornérhjelm: Sedan den föreliggande frågan blifvit på ett så fullständigt och tillfredsställande sätt utredd af den förste talaren, torde det måhända vara öfverflödigt att vidare yttra sig i densamma, och jag skall också inskränka mig till endast några få ord. Den siste talaren antydde de skäl, som skulle ligga till grund för Utskottets afstyrkande af Kongl. Maj:ts proposition, han sade nemligen, att inom Utskottet icks funnes mycket sympatier för den ifrågavarande banan, och vidare, att man ansåg ett bifall till Kongl. Maj:ts proposition komma i strid med den af Riksdagen för icke så länge sedan antagna principen, att man icke borde medgifva någon räntefrihet för lån åt enskilda jernvägsbolag. Ja! det är mycket sant; men den nu ifrågavarande banan torde dock icke kunna sättas helt och hållet i samma kategori som öfriga enskilda banor; den sätter oss i närmare förening med vårt grannrike Norge; och en förbättring i samfärdseln med detta land ligger ju äfven i svenska statens intresse att befordra. Onekligen har Norge de största fördelarne af denna bana; men äfven på Sveriges sida blifva fördelarne verkligen ej små, och man bör dervid komma ihåg, att Norge bidragit betydligt mycket mera än Sverige för

att få banan till stånd. Vid sådant förhållande synes det mig småaktigt, om Svenska staten nu skulle fordra 5 % ränta på det anslagsbelopp, som redan blifvit beviljadt såsom vilkor för att bolaget skulle få uppbära detta belopp något tidigare än förut varit meningen. Af de framlagda beräkningarne ser man, att vilkoret för att bolaget skulle kunna nedsätta det lån, som för jernvägens fullbordande behöfdes, till 2 millioner kronor, just är, att det af Svenska Riksdagen beviljade anslagsbeloppet genast kunde ställas till bolagets förfogande. Blir nu denna begäran till en viss mån afslagen och skola de dessutom betala ränta på anslaget, tills banan blifvit färdig, så kan det ganska lätt hända, att hela företaget visar sig vara omöjligt att utföra under sådana förhållanden. Jag kan som sagdt ej annat anse, än att uppställandet af ett sådant vilkor som det af Stats-Utskottet föreslagna, är småaktigt och svenska staten mindre värdigt, och jag får således anhålla, att Kammaren ville bifalla det af Grefve Sparre gjorda förslaget.

Ändring i tiden för utbetalning af anslaget till Dalslandsjernvägen. (Forts.)

Herr Statsrådet Thyselius: Jag ber att få i Kammarens minne återkalla de ord, som 1874 års Riksdag uttalade i sin skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om anslags beviljande för denna jernväg, emellan Sverige och Norge, hvilka ord finnas intagna i det nu föreliggande betänkandet. Riksdagen förklarade då "den samfärdsel emellan de begge rikena, som genom nu ifrågavarande jernbana skulle beredas, vara af så stor vigt för befrämjande af dessa rikens gemensamma intressen, att svenska staten icke borde rygga tillbaka för den uppoffring, hvilken för vinnande af detta mål kunde blifva erforderlig och att, då den enskilda företagsamheten efter all sannolikhet icke förmådde utan statens medverkan utföra arbetet, staten icke borde undandraga sig en sådan medverkan." På dessa sålunda uttalade grunder beviljade Riksdagen ett anslag af en million riksdaler, och med hänsyn till då för handen varande förhållanden var man öfvertygad, att jernvägen skulle med tillhjelp af detta understöd kunna åstadkommas. Nu har emellertid, såsom det föreliggande betänkandet omförmäler och äfven under den nu pågående diskussionen blifvit utredt, de uppgjorda planerna, till följd af förändrade förhållanden, visat sig icke hålla stånd. Man har i stället uppgjort nya, och på grund deraf hafva till de båda ländernas representationer ingifvits framställningar, de der för närvarande äro under behandling. Den i Sverige gjorda går, såsom vi alla veta, allenast derpå ut, att det redan beviljade anslaget skulle utbetalas något tidigare än förut blifvit bestämdt. Den uppoffring för staten, som deraf skulle blifva en följd, är väl så ringa, att föga eller intet afseende dervid torde böra fästas, i synnerhet om, i statens kassa medel finnas liggande som kunna för ändamålet användas, och icke någon särskild upplåning behöfver ske, och denna uppoffring torde i hvad fall som helst komma att tillräckligt uppvägas af de förmåner, som genom den ifrågavarande banans åstadkommande skulle tillskyndas landet. Man kan äfven hafva anledning befara att, derest från svensk sida föga eller intet ytterligare intresse visas för denna jernväg, det hittills inom brödralandet rådande deltagandet för

Ändring i tiden för utbetalning af anslaget till Dalslandsjernvägen. (Forts.)

densamma äfven slocknar, och dermed vore dess öde gifvet. Så skulle man gå förlustig af det närmande, icke allenast till rummet, som för de båda länderna skulle blifva en följd af banans fullbordande; och i jemförelse med de fördelar, som ett dylikt närmande skulle medföra, synes mig verkligen en uppoffring af på sin höjd några få års räntemedel vara af ingen betydelse. Skulle emellertid Riksdagen icke vara benägen att bifalla Kongl. Maj:ts i ämnet afläta proposition, tillåter jag mig hemställa, att åtminstone det af Grefve Sparre gjorda förslaget måtte af Kammaren gillas.

Herr Hederstjerna: Af det föreliggande betänkandet synes, att denna jemförelsevis lilla fråga gifvit anledning till mycken meningsskiljaktighet inom Utskottet. Från den afdelning, som först behandlade ärendet, inkom till Utskottet ett förslag, att Utskottet skulle tillstyrka den Kongl. propositionen, och jag omfattade då för min del detta förslag och tillstyrkte bifall till detsamma. Det lyckades dock icke vinna majoritet inom Utskottet, der flere ledamöter, såsom det äfven synes af de till betänkandet afgifna reservationerna, önskade, att Riksdagen skulle afslå Kongl. Maj:ts proposition och fasthålla vid det af en föregående Riksdag fattade beslutet. En del andra ledamöter ansågo, att den säkerhet för att företaget verkligen skulle komma till stånd, som enligt Kongl. Maj:ts förslag skulle af bolaget ställas, icke var fullt betryggande, och detta föranledde, att ärendet återremitterades till afdelningen, på det förslaget måtte uppställas så att det lemnade större garantier i detta hänseende. Det är resultatet af denna återremiss, som nu föreligger till Kammarens omprövning. Jag har såsom sagdt för min del delat deras mening, som ansågo, att man både kunde och borde bifalla den Kongl. propositionen, ehuru jag icke finnes såsom reservant antecknad till betänkandet. Men då efter mitt förmenande den Kongl. propositionen har föga utsigt att vinna majoritet i Riksdagens båda Kamrar, så tror jag, att det klokaste är att förena sig om det yrkande, som Grefve Sparre framstält, då genom ett bifall till detsamma det ifrågavarande företaget, som det ju är allt skäl att understödja, bör vara betryggadt, och det hufvudsakliga ändamålet med Kongl. Maj:ts gjorda framställning, eller att bereda bolaget fördelen af de beviljade medlens användande redan under byggnadstiden, äfven derigenom vinnes. Då jag dessutom ej kan finna det lämpligt, att Riksdagen på sådant sätt betingar svenska staten ränta å ett gifvet anslagsbelopp, derföre att det utbetalas något tidigare än först varit afsedt, så tillåter jag mig yrka afslag å Utskottets betänkande och bifall till det af Grefve Sparre gjorda förslaget.

Herr Adelsköld: Af allt, som förekommit i denna fråga, synes mig tydligt och klart framgå, att Riksdagen handlat välbetänkt, då den beviljat ett statsbidrag af en million kronor för byggande af en jernväg genom Dalsland till norska riksgränsen, och då vidare af Herr Civilministerns nyss afgifna anförande framgår, att den af Kongl. Maj:t till denna Riksdag gjorda framställning varit nödvändig, för att företaget måtte komma till stånd, så hade jag i denna Kammare liksom

förut i Riksgäldsafdelningen inom Stats-Utskottet ämnat tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition. Det är nemligen min öfvertygelse, att man genom denna jernväg vinner en icke blott för provinsen Dalsland, utan för hela riket vigtig förbindelse med brödralandet Norge. Man åstadkommer genom densamma för hela trafiken utefter Bergslagernas jernväg en vigtig konkurrens, emedan denna stora bana derigenom får en ny ändpunkt vid hafvet, utom Göteborg.

Ändring i tiden för utbetalning af anslaget till Dalslandsjernvägen. (Forts.)

Vidare torde derigenom uppkomma en icke obetydligt ökad trafik för våra statsbanor, derigenom att vägen från Kristiania till Malmö högst väsentligt förkortas. Jag tror således, att fördelarne härvid lag icke stanna endast på Norges sida, utan Sverige kommer att vinna fullt ut lika mycket; och då detta resultat kan åstadkommas genom ett anslag af en million samt den obetydliga ränteförlust, som skulle uppkomma genom ett något tidigare utbetalande af anslaget, så anser jag, att i detta afseende icke någon tvekan bör kunna förefinnas. Jag hade således, såsom förut är anfördt, ämnat yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition, men då man synes anse, att det möjligen skulle möta svårigheter att vinna bifall till densamma, och Departementschefen förklarat sig vara belåten med det af Grefve Sparre afgifna förslaget, så förenar jag mig i att föreslå bifall till detsamma.

Grefve Mörner, Axel: Här har blifvit sagdt, att den ifrågavarande jernvägsförbindelsen är af stor vigt, och att staten derföre borde till dess åvägabringande lemna sitt understöd. Ingen torde vilja förneka, att icke denna jernväg skulle blifva af vigt och till nytta äfven för de provinser, den komme att genomlöpa. Men i hvad mån den kan böra af Svenska staten understödjas, är åter igen en annan fråga. Vi hafva i vårt land under de närmast förflutna åren sett många jernvägar anläggas och komma till stånd utan understöd från statens sida, och den jernväg, som här är i fråga, skulle således, äfven om man vidhölle det beslut, Riksdagen redan fattat om bidrag till densamma, komma i en vida förmånligare ställning, än många andra jernvägar i landet.

Det torde dock kunna ifrågasättas, huruvida det intresse, som talar högst för anläggande af denna jernväg, är svenskt eller norskt. Vi se, att aktieteckningen i de orter inom Sverige, der den är ämnad att framdragas, icke uppgått till något särdeles stort belopp, men att deremot teckningen inom Norge och de bidrag, som derifrån villigt lemnats, äro rätt betydliga. Detta torde antyda, att norrmännen anse för sig högst angeläget att få jernvägen byggd och färdig, och vid sådant förhållande är det väl icke obilligt, att de dertill lemna väsentliga bidrag.

När Riksdagen fattade sitt föregående beslut i denna fråga, blef detta beslut af styrelsen för Dalslands jernvägsbolag med tacksamhet emottaget. Man hade då tillfälle att på grund deraf uppgöra sina beräkningar och söka främja arbetets fortgång. Det steg bolaget sedermera tagit att ingå till Kongl. Maj:t och Riksdagen med begäran om ändring i de vid anslaget fästade vilkor, skulle, om denna begäran bifölles, utan tvifvel blifva ett uppmuntrande föredöme för mångfaldiga

Ändring i tiden för utbetalning af anslaget till Dalslandsjernvägen. (Forts.)

andra sådana bolag, att inkomma med enahanda slags ansökningar, och Riksdagen har åtminstone hittills sökt undvika ändringar i de vilkor, som en gång blifvit för anslag till dylika företag, vare sig jernvägs- eller kanalanläggningar, bestämda.

Skulle man nu det oaktadt bifalla Kongl. Maj:ts proposition, komme denna jernväg i en vida förmånligare belägenhet, än åtskilliga andra svenska jernvägar, som äro eller kunna blifva i fråga att af enskilda bolag byggas. Riksdagen har nyligen beslutit att till understödjande af enskilda jernvägsföretag inom landet anordna en lånesumma, att af Kongl. Maj:t fördelas, under bestämmelser, bland annat, att de, hvilka af denna lånesumma erhölle understöd, skulle derå till staten erlägga ränta, utan att någon eftergift finge härutinnan ega rum. Om man nu skulle besluta icke blott att, såsom redan en gång är afgjordt, lemna den ifrågavarande jernvägen ett anslag utan återbetalningsskyldighet af 1,000,000 kronor, utan dertill att, med ändring af förut stadgade vilkor, ofördröjligen utbetala anslagsbeloppet, komme denna jernväg i sjelfva verket att få ett ytterligare ökadt anslag; ty den räntefrihet, hvaraf jernvägen skulle komma i åtnjutande genom att tidigare få lyfta statsanslaget betyder ingenting annat än en tillökning i anslaget med räntan under den framskjutna tiden. För min del kan jag icke inse, att härtill förefinnes någon rimlig anledning, när man icke vill med dylika vilkor gynna de svenska jernvägsbolagen inom landet.

Utskottet synes mig derföre hafva egt goda skäl för det förslag, som af Utskottet framstälts. Detta förslag innebär i alla fall ett icke obetydligt tilllmötesgående mot bolaget. Ty det hufvudskäl, bolaget anfört för dess begäran, är att, om bolaget skulle nödgas sjelft upplåna medel under afvaktan på statsanslagets utgående, bolaget skulle få vidkännas stor förlust genom en betydande kapitalrabatt; men om bolaget i, enlighet med Utskottets förslag, medgåfves att, sedan det sjelft användt 3,000,000 kronor på företaget, lyfta statsanslaget mot skyldighet att derå erlägga 5 procent ränta från lyftningsdagen till dess banan blefve afsynad och för trafik upplåten, sluppe det ju alldeles ifrån all förlust, vare sig af kapitalrabatt eller högt uppdrifven ränta. Således vore derigenom den hufvudsakligaste svårigheten för bolaget afhjelpt, och att bolaget, i likhet med andra jernvägsbolag inom landet, skulle få, under den icke särdeles långa tiden från statsanslagets lyftande till dess jernvägen blefve färdig, till staten erlägga ränta, synes mig både billigt och öfverensstämmande med de åsigter, som förut inom Riksdagen gjort sig gällande.

Jag vågar derföre anhålla om bifall til Utskottes förslag.

Grefve Mörner, Oscar: De utvägar, som här för Kammaren föreligga, äro att antingen bifalla Kongl. Maj:ts proposition, eller bifalla Utskottets framställning, eller antaga det af Grefve Sparre väckta förslaget, eller slutligen också afslå alltsammans.

Går man nu till en pröfning af dessa förslag, finner man till en början, att Dalslands jernvägsbolag med tacksamhet emottagit det anslag af 1,000,000 kronor, som 1874 års Riksdag anvisat, och förklarat sig belåtet med de vilkor, hvarunder anslaget då beviljades. Såsom skäl

Ändring i tiden för utbetalning af anslaget till Dalslandsjernvägen. (Forts.)

för en ändriug i dessa vilkor åberopas nu den förändrade penningeställningen, men man förbiser härvid, att, om penningeställningen blifvit något försämrad, hafva å andra sidan jernprisen fallit ganska betydligt, så att hvad bolaget nu kan förlora på en förhöjd upplåningskostnad, kan det vinna igen genom billigare pris på räler och annan materiel. Antager man nu Kongl. Maj:ts förslag om framskjutande af tiden för anslagets utbetalning, kan detta, på det hela synas mig i och för sig eller frågan om penningarne temligen likgiltigt; men jag har egentligen tagit till ordet, för att uttrycka mina betänkligheter mot det prejudikat, man härigenom lemnar. Ett jernvägsbolag kommer ena Riksdagen in och begär understöd, och då understödet lemnas, äro vederbörande tacksamma och glada, men en annan Riksdag kommer bolaget åter, begär jemkningar och säger att nu måste det ordnas på annat sätt. Får bolaget då sin vilja fram, frestas man att tro, att det med det första beslutet icke varit så allvarligt menadt, och det må vara ursäktligt, om exemplet leder derhän, att man en annan gång låter sig nöja med hvilka vilkor som helst, Riksdagen vill fästa vid ett dylikt anslag, under den förhoppningen att vid en kommande Riksdag genom ett eller annat inflytande, som man under tiden kan lyckas förvärfva, kunna bereda sig ändring i de fastälda vilkoren. Ett sådant försök skedde med Oskarshamnsbanan. Jag vill minnas, att försöket då icke hade önskad påföljd; men det gjordes med allvar och ihärdighet.

Nu har Stats-Utskottet föreslagit *en* åtgärd, och deremot har Grefve Sparre stält *en annan*, under förklaring att, om man önskade framgång åt Kongl. Maj:ts proposition, det vore klokast att stanna vid den af honom föreslagna åtgärden, emedan man icke kunde veta om Kongl. Maj:ts proposition skulle kunna gå igenom i Andra Kammaren, men deremot hade förhoppning att ett modifieradt förslag, sådant som det af honom framstälda, der skulle kunna tillvinna sig pluralitet. Men om nu denna Kammare hyser den åsigten, att Kongl. Maj:ts proposition bör bifallas, och likväl fattade ett annat beslut, endast derföre att detta har utsigt att gå igenom i Medkammaren, och sådant förfarande, eller att Första Kammarens beslut skall bestämmas efter hvad man tror Andra Kammaren vilja, såsom mig synes vara händelsen gång efter annan inträffa, hvad blir väl då af vår representation? I sanning ingenting annat än en representation efter enkammarsystemets mönster. Gång på gång få vi här under öfverläggningarna höra: *det här* förslaget skolen I icke antaga, ty det har ingen utsigt att vinna Andra Kammarens bifall, men antagen I *det der* förslaget, kan det gå igenom i Medkammaren. Hvad är det väl då, som skrifver lag i denna Kammare och dikterar dess beslut? Är det tron och öfvertygelsen om hvad som är det rätta? Nej! endast och allenast en uppgift om att sådan är Medkammarens åsigt och så kommer den att besluta; rätter eder alltså derefter, heter det. På det sättet blir vårt kammarsystem, synes det mig, mycket litet värdt. Jag har aldrig derpå byggt stora förhoppningar, men för hvarje dag ramlar en efter annan af de små förhoppningar, jag möjligen kunnat göra mig.

Antingen man nu antager Kongl. Maj:ts proposition eller Grefve Sparres förslag, det gör mig, såsom sagdt, alldeles detsamma ur syn-

Ändring i tiden för utbetalning af anslaget till Dalslandsjernvägen. (Forts.)

punkten af statens hushållning, men det är mig icke likgiltigt ur synpunkten af de konseqvenser, det ena eller andra beslutet innefattar. Jag står icke alltid på hvad man här, om med skäl lemnar jag derhän, vill kalla klokhetens ståndpunkt. Måhända skulle man vilja säga, att jag står på envishetens ståndpunkt, men det enkla förhållandet är, att jag befinner mig på den ståndpunkt — och den vill jag aldrig gå ifrån — att jag söker så länge som möjligt vidmakthålla grundlagens mening, att i representationen skola finnas två Kammare, hvilka hvar för sig fatta beslut, och hvilkas åsigter väl må kunna sammanjemkas, men icke på det sättet, att det alljemt skall såsom ett afgörande skäl, för hvilket allt annat, om äfven vida bättre, omdöme skall vika, heta inom den ena Kammaren: det förslaget måsten I antaga, eller det förslaget bjuder klokheten att godkänna, ty eljest faller frågan i Medkammaren. Den der klokheten och kompromisspolitiken smakar mig alldeles icke, det får jag säga, och jag är desto mindre benägen att foga mig efter densamma som jag icke ens kan förmena mig hafva några statsskäl, hvilka tvinga mig dertill. Ty jag har icke något anspråk på att vara så kallad statsman och har icke såsom sådan någon ledande del i landets öden, utan jag kan få fritt följa mina åsigter såsom helt enkelt en obetydlig riksdagsman. Jag måste då ställa mig i denna fråga, såsom eljest, på den ståndpunkt, att jag håller mig till det förslag, hvilket mitt eget omdöme, bildadt efter pröfning af förhållandena och väl ock samtal med andra insigtsfulla personer, säger mig vara det rätta och bästa. Utgående från den synpunkten, skulle jag helst vilja fasthålla vid det beslut, Riksdagen en gång i ämnet fattat. Men om detta, såsom jag antager, denna gång, icke utan att orsaka onödig förlust, låter sig göra, då vill jag taga steget fullt ut och komma det ifrågavarande bolaget till hjelp på ett sådant sätt, att det mål man eftersträfvar, verkligen må kunna vinnas. I det afseendet måste jag gifva Kongl. Maj:ts förslag företräde framför de öfriga; ty genom detta blir verkligen något uträttadt och då hjelper man den sak, man vill främja, på ett, om jag så får uttrycka mig, mera generöst sätt, än både Grefve Sparre och Utskottet visat sig vilja göra, och utan att staten derpå gör någon stor uppoffring.

Efter att sålunda hafva uttalat mina åsigter i frågan, skulle jag velat stanna vid att icke framställa något yrkande; men då, så vidt jag hört, något bestämdt yrkande om bifall till Kongl. Maj:ts förslag icke blifvit gjordt, utan ifrån ministerbänken ögonen tycktes dunkla och kringirrande kastas än hit än dit, och nämnda förslag bland dem som hafva någon utsigt att vinna framgång inom Kammaren synes mig vara det mest antagliga, finner jag mig nödsakad anhålla om proposition på afslag å Utskottets hemställan och bifall till Kongl. Maj:ts aflåtna nådiga proposition.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade afgifvits följande yrkanden, nemligen: 1:o att Stats-Utskottets förevarande utlåtande måtte bifallas; 2:o af Grefve Sparre, att Kammaren skulle fatta ett så ly-

Ändring i tiden för utbetalning af anslaget till Dalslandsjernvägen. (Forts.)

dande beslut: att Kongl. Maj:ts proposition må på det sätt bifallas, att Kongl. Maj:t må ega, sedan styrkt blifvit, att på ifrågavarande jernvägsanläggning nedlagts två millioner kronor, till utgående anvisa statsanslaget en million kronor, så framt, på sätt Kongl. Maj:t godkänner, bolaget ådagalägger, att detsamma med inberäkning af förenämnda anslag har att förfoga öfver de för banans fullbordande på föreskrifvet sätt och för anskaffande af behöflig materiel erforderliga medel, samt 3:o att Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, för så vidt den skilde sig från Kongl. Maj:ts ifrågavarande nådiga proposition, måtte bifalla samma proposition oförändrad.

Härefter framstälde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till utlåtandet, hvarvid svarades många nej jemte några ja, sedermera proposition på antagande af Grefve *Sparres* förslag, då svaren utföllo med många ja jemte åtskilliga nej, och slutligen proposition på afslag å utlåtandet och bifall till Kongl. Maj:ts proposition, hvartill svarades många nej jemte några ja, hvaruppå, och efter det proposition på antagande af Grefve *Sparres* förslag förnyats samt med många ja och åtskilliga nej besvarats, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Vilkor för låneunderstöd till enskilda jernvägar.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 8 och 9 dennes bordlagda memorial N:o 73, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut angående vissa vilkor för åtnjutande af de utaf denna Riksdag beviljade låneunderstöd för enskilda jernvägsanläggningar.

1:sta punkten.

Bifölls.

2:dra punkten.

Herr Wærn, Carl Fredrik: Jag hemställer, om det är rätt att besluta, att, såsom det här heter, äfven "all bolagets öfriga egendom" skall utgöra underpant och säkerhet för den af staten lemnade försträckningen, då denna "öfriga egendom" måste blifva sådan, som i afseende på förmånsrätten skall behandlas på helt annat sätt än sjelfva jernbanan. En dylik föreskrift skulle leda dertill, att inteckning i denna egendom skulle tagas efter allmän lag, och jag hemställer om det kan vara lämpligt? Det är också att märka, att denna egendom kan utgöras af fordringar och dylikt, i hvilka någon panträtt icke kan lemnas. Jag tror således, att de ifrågavarande orden äro så oegentliga, att jag tillåter mig föreslå, att Kammaren måtte besluta, att dessa orden "äfvensom all bolagets öfriga egendom" skola ur den föredragna punkten utgå.

Vilkor för låneunderstöd till enskilda jernvägar. (Forts.)

Herr Ekman, Carl: Jag vill visst icke förneka, att den anmärkning, som den siste talaren gjort, kan hafva goda skäl för sig. Men jag tror verkligen, att det så ytterst sällan, om än någonsin, skall komma i fråga, att ett jernvägsbolag besitter egendom, som icke står i direkt samband med sjelfva jernvägen och den rörelse, bolaget bedrifver, att någon svårighet icke kan befaras af det vilkor, som här är af Utskottet föreslaget. Detta vilkor är dessutom redan af Andra Kammaren godkändt, och äfven deri ser jag ett skäl, hvarföre det vore önskvärdt, att äfven denna Kammare gillade den föredragna punkten, till hvilken jag alltså anhåller om bifall.

Herr von Gegerfelt: För min del får jag instämma i den förste talarens yrkande, att de i denna punkt förekommande orden "äfvensom all bolagets öfriga egendom" måtte ur punkten uteslutas.

Det har erinrats, att det endast sällan kan inträffa, att ett jernvägsbolag har sådan egendom, som här afses; men det är långt ifrån omöjligt och torde kanske icke heller blifva så alldeles sällsynt. Om de anmärkta orden finge qvarstå, skulle Kongl. Maj:t blifva nödgad tillse, att, så fort ett bolag, som på de ifrågavarande vilkoren åtnjutit låneunderstöd, finge dylik egendom, inteckning deri till statens säkerhet söktes enligt allmän lag, hvilket omöjligen kan hafva varit Utskottets mening.

När Riksdagen för några dagar sedan beslöt en författning om pantsättning af jernväg, så inbegreps icke under föremålen för denna pantsättning sådan egendom, hvarom här är fråga, och det beslut, som nu fattas vid föreliggande punkt, bör väl stå i öfverensstämmelse med de grundsatser, som då antogos.

Jag tror för öfrigt, att det icke bör möta den ringaste svårighet att vinna enighet mellan Kamrarne i detta hänseende; ty säkerligen afses här icke att vinna någon ytterligare säkerhet för staten i den egendom af ifrågavarande beskaffenhet, ett bolag kan innehafva, och hvilken jemförelsevis icke lärer kunna vara af särdeles betydenhet eller värde.

Jag får således instämma i Herr Wærns yrkande.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats, dels att Kammaren skulle bifalla 5:te mom. i 2:dra punkten af Stats-Utskottets utlåtande N:o 62, dels ock af Herr *Wærn*, att samma moment måtte godkännas med uteslutande af orden: "äfvensom all bolagets öfriga egendom"; framstälde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till det ifrågavarande momentet, hvarvid svarades ja och nej i blandning, samt sedermera proposition på Herr *Wærns* yrkande, då svaren likaledes utföllo med blandade ja och nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Votering begärdes; till följd hvaraf uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

"Den som bifaller 5:te momentet i andra punkten af Stats-Utskottets utlåtande N:o 62, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles momentet med uteslutande af orden "äfvensom all bolagets öfriga egendom."

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 69.
Nej — 25.

Föredrogs ånyo och bifölls Konstitutions-Utskottets den 6 och 9 dennes bordlagda utlåtande N:o 4, i anledning af väckt motion om införande i Riksdagsordningen af bestämmelser rörande sättet för slitande af tvister Kamrarne emellan i fråga om voteringspropositioner för de samfälda omröstningar, som anställas jemlikt 65 § Riksdagsordningen.

Ändringar i kommunallagarne.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Lag-Utskottets den 5 och 6 dennes bordlagda utlåtande N:o 38, i anledning af väckta motioner, åsyftande ändring i Kongl. förordningen den 21 Mars 1862 om kommunalstyrelse på landet, om kommunalstyrelse i stad, om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd, samt om landsting.

1:sta punkten.

Herr Asplund: Jag har endast begärt ordet för att få tillfälle gifva tillkänna, att jag icke inom Utskottet deltagit uti handläggningen af de frågor, som innefattas i nu föredragna betänkande.

Proposition på bifall till punkten blef härefter framställd och med ja besvarad.

2:dra punkten.

Herr Per Nilsson: Herr Talman, mine Herrar! Då Lag-Utskottets förslag om den kommunala rösträtten nu är föremål för öfverlägg-

Ändringar i kommunallagarne. (Forts.)

ning, torde det tillåtas mig uppgifva orsaken, hvarföre jag upptagit denna fråga till ny behandling. Emedan jag ansåg den af Herr Grefve af Ugglas väckta motion mera inveckla frågan än att begränsa den högre rösträtten, samt vidare när så många motioner väcktes om jernvägsanslag, ansåg jag den vara alldeles nödvändig för att, om möjligt vore, få en önskad nedsättning af den större rösträtten, så att kommunerna icke mot sin vilja blifva tvingade till större utgifter än de sjelfva vilja sig åtaga af nit för den goda saken. De många rättegångar om tillskott till jernvägsanläggningar äro tillräckligt vittnesbörd härom som icke kunna jäfvas. Ett par andra exempel kunna äfven anföras; inom Bjäre Härad uppstod för några år sedan förslag om anskaffande af telegrafstation inom en kommun. Annexförsamlingen blef uppmanad att härtill bidraga, ärendet förekom på kommunalstämma och der uppträder en person med sitt höga röstetal och bestämmer att kommunen dertill skall betala en ganska stor summa, men innan alla förberedelserna blifvit gjorda och afgiften skulle erläggas var samma person afflyttad och således sjelf undslapp att betala till det han pålagt kommunen. Vidare har jag mig bekant att i en kommun presten med tillhjelp af en gårdsförvaltare afsatt en skollärare mot alla de öfrige närvarandes önskan. Det är af dessa med flera skäl, som jag anser en förändring nödvändig, emedan den allt för stora rösträtten på en eller två personer inom kommunen, verkar hämmande på kommunalintresset. Jag blef mera styrkt häri vid förra riksdagen, då det upplystes att i 54 kommuner en enda person kunde öfverrösta alla de öfriga. Städerna hafva för flera år sedan fått en billig rättelse hvarmed de finna sig belåtna, hvarföre jag anser en sådan äfven böra komma landtkommunerna till godo, och då jag är lika öfvertygad om rigtigheten af att den, som betalar mycket, bör rösta för mycket, har jag endast yrkat billig nedsättning af det öfverdrifna och skadliga och hoppas att, då Utskottet vid förra riksdagen och äfven nu förordat detsamma, det må blifva Kammarens beslut, hvartill jag yrkar bifall.

Grefve Mörner, Oscar: Jag trodde verkligen, att någon annan skulle taga till ordet i denna sak och att icke blott Utskottets ledamöter hvilka haft tillfälle att framlägga sina åsigter såväl i betänkandet som i reservationer, nu skulle yttra sig i frågan. Emellertid må det tillåtas mig att, innan frågan afgöres, säga några ord.

Om herrarne då betrakta hvad som här föreslås nemligen att ingen må för det fyrktal, som öfverstiger ett tusen, utöfva rösträtt med mera än en röst för hvarje 10:de fyrk, samt att ej någon må utöfva rösträtt för mer än $\frac{1}{10}$ af kommunens hela röstetal, måste väl erkännas, att härigenom skulle vållas en ganska betydlig rubbning i den kommunala rösträtten, en rubbning, som visserligen på sätt och vis icke är så stor som vid föregående riksdagar ifrågasatts, men dock af ganska genomgripande betydelse. Att tala vidlyftigt i denna sak anser jag åtminstone för närvarande icke behöfligt, då jag är temligen öfvertygad att Kammarens ledamöter redan stadgat sin åsigt deri.

Jag vill endast fästa uppmärksamheten derpå, att siffror kunna behandlas på många sätt, och då Utskottet här framlagt åtskilliga

Ändringar i kommunallagarne. (Forts.)

siffror, får jag i detta hänseende åberopa hvad jag vid förra riksdagen yttrade och hvilket jag tror skall visa, att dessa siffror i viss mån äro en chimèr, ty i sjelfva verket kunna i de allra flesta kommuner de smärre röstegande nu ganska väl göra sina röster gällande. Vid alla tillfällen, då per capita omröstning eger rum, såsom vid val till riksdagsman, kan naturligtvis icke något undertryckande af de smärre röstegande komma i fråga och hvad angår förhållandena vid kommunalstämma, kan jag såsom kommunalstämmas ordförande intyga, att hemmansegare på $\frac{1}{8}$ och $\frac{1}{4}$ mantal ganska nitiskt och troget infinna sig, hvaremot jag ofta saknat de större röstegande inom kommunen, så att detta beror till stor del på individuela förhållanden, på hvars och ens intresse för kommunens angelägenheter. Jag skulle för öfrigt icke hafva något särdeles emot hvad som här föreslås, om jag hade någon garanti för att man sedermera stannade på denna punkt, men jag är öfvertygad om att så icke komme att ske, ty vi hafva ju redan vid denna riksdag sett Herr Svenséns motion, som vunnit anhängare inom Utskottet till och med af en så upplyst person som Herr Torpadie.

Hvartill skulle då Herr Svenséns motion leda? Jo, då jag på detta sätt skulle draga qvadratroten ur röstvärdet, skulle makten ovilkorligen komma att läggas i händerna på dem, som hafva mindre röstetal, ty deras antal är vanligen störst inom en kommun. Kan man tänka sig att den stora skara, som står under dessa, hvilka nu yrka på ändring, sedermera skulle låta oss stanna på den punkt, hvartill förslaget skulle föra? Nej, sedermera skulle dessa ovilkorligen söka tränga sig fram och vid Riksdagen kommer aldrig att saknas personer som omfatta deras åsigter. Agitationen fortgår då till *dess måhända* rösträtten blir utsträckt äfven till dem, som icke erlägga skatt till kommunen, och för min del tror jag icke att samhället skulle vinna derpå, ty desse män, som kunna vara mycket praktiske, torde dock i allmänhet icke vara lämpliga att sköta kommunens, ännu mindre det större samhällets angelägenheter.

Af dessa skäl får jag för min del yrka afslag å den nu föredragna punkten.

Grefve Beck-Friis: På de skäl, som under föregående riksdagar blifvit anförda och af denna Kammare godkända, får jag vördsamt yrka afslag å den nu föredragna punkten.

Herr von Gegerfelt: På de skäl, som jag vid nio föregående riksdagar haft äran anföra, får jag yrka bifall till min reservation, hvarigenom jag velat begränsa rösträtten så, att ingen skulle få rösta för mera än en tiondedel af kommunens hela röstetal efter röstlängden, under det att jag deremot icke velat ingå på den ytterligare inskränkning, som Utskottet i detta hänseende föreslagit. Jag är fullkomligt ense med den näst siste talaren derom, att uti denna sak man ej behöfver vidlyftigt orda, emedan åsigterna hos Kammarens ledamöter härutinnan torde vara temligen befästade från de långa diskussioner, hvaruti frågan förut behandlats, men deremot får jag på det bestämdaste protestera mot samme talares åsigt, att man bör afslå ett för-

Ändringar i kommunallagarne. (Forts.)

slag, som man anser vara rättvist och billigt, derföre att man fruktar att ytterligare förslag, gående ut på ännu större anspråk, deraf skola blifva en följd och man sålunda skulle tvingas till att gå längre än rättvisa och billighet kunna fordra. Denna åsigt har blifvit vederlagd af alla tiders historia.

Utan hopp om framgång vågar jag dock yrka bifall till min vid betänkandet fogade reservation, enligt hvilken 11 § af Kongl. förordningen den 21 Mars 1862 om kommunalstyrelse å landet skulle erhålla följande lydelse:

"Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal; dock må ej någon utöfva rösträtt för större antal röster än som svarar mot en tiondedel af kommunens hela röstetal efter röstlängden".

Grefve Mörner: Jag begärde endast ordet med anledning af ett yttrande utaf den siste talaren, hvilket jag icke kan lemna obesvaradt. Han förmenade, att jag skulle hafva sagt att, ehuru jag ansåg nu förevarande af Utskottet framstälda förslag rättvist och billigt, jag dock ej ville antaga det, emedan man derigenom framdeles antagligen skulle blifva tvingad till större eftergifter. Hade jag sagt något sådant, skulle jag tillåta honom att skicka mig till Konradsberg, ty då vore jag sannerligen icke värd att vara ledamot af denna Kammare. Jag bestrider emellertid att någonsin hafva yttrat mig så. Jag har ingalunda erkänt detta förslags rättvisa och billighet, men jag har väl sagt, att jag icke anser det vara så förstörande och så samhällsvådligt, att man icke skulle kunna antaga det, om man finge stanna på den punkten. Rättvisa och billighet synes mig tvärtom fordra, att medlem af en kommun får rösta i kommunens allmänna angelägenheter i samma mån som han till kommunen betalar skatt.

Samme talare yrkade bifall till sin reservation, och det kan jag icke undra på. Det hade varit alltför ädelmodigt, om han icke gjort det, och det kunde man väl icke vänta. Jag yrkar emellertid fortfarande afslag å Utskottets förslag.

Herr Mannerskantz: Jag vill endast yttra några ord emot Herr von Gegerfelts förslag. Ett bifall dertill skulle endast hafva den påföljd att i stället för att en person inom en kommun nu möjligen kunnat öfverrösta 30 eller 40 andra, så skulle för framtiden 2 eller 3 personer komma att göra detsamma. Det är mycket lätt visadt, att så skulle kunna blifva fallet, men, jag vill nu ej inlåta mig derpå, utan endast nämna, att, om från den kommun, som ligger närmast den, hvilken jag tillhör, flytta öfver 2 eller 3 personer till den socken, der jag bor, skulle detta fall inträffa. Tre personer, en prest, en pensionerad embetsman och en läkare komma då att öfverrösta både mig och alla öfriga jordegare inom denna socken, fastän vi tillsamman egde mer än nio tiondedelar af jordegendomen derstädes. I en kommun, der det t. ex. finnes åtskilliga landthandlande eller sådana, som sysselsätta sig med andra industriela företag, kan det äfven hända, att 3 sådana personer, som på grund af deras rörelse hafva ett högt

Ändringar i kommunallagarne. (Forts.)

fyrktal, fastän ingen af dem utöfver en tiondedel af kommunens hela fyrktal, komma att öfverrösta alla jordegarne inom kommunen, om nemligen det der finnes en stor egendom, som har betydlig del af kommunens fyrktal och rösträtten för samma egendom skulle så nedsättas som han föreslagit. Alla sådana försök att genom en sådan efter behag och godtycke modifierad skala åstadkomma en skenrättvis röstberäkning än den förut använda — stranda helt och hållet.

Deremot anser jag, att det finnes åtskilliga missbruk vid rösträttens utöfning, som kunna behöfva afhjelpas och möjligen förekommas, att man derföre borde gå eller göra någonting i den rigtning, som Grefve af Ugglas föreslagit, nemligen att rösterna endast få gälla med vissa inskränkningar i sådana särskilda fall, der minoritetens rätt eller fördel skulle kunna förnärmas genom en enda eller några få röstegares röstöfvervigt. Men detta har Utskottet tyckt vara för svårt att inlåta sig på en sådan pröfning af frågan i detalj, om hvilka sådana inskränkningar kunna vara anledning göra, och det har då varit för Utskottet mycket lättare att draga till med en sådan sats, som man en eller flera gånger förut dragit fram, och som man nu kommit tillbaka med igen. Frågor, sådana som dessa, böra emellertid rigtigt grundligt pröfvas, åtminstone innan de, en gång förkastade, ånyo framställas, och att år efter år framkomma med samma sak kan ej vara till någon nytta. Dessutom är det en annan sak härvid lag att betrakta och det är den, att hela denna Kammares organisation, såsom sjelfständig Kammare, hvilar på denna grund och den bör åtminstone icke rubbas, förrän man funnit, att ett starkare utplånande af klassskilnaden skett, men med tiden torde ganska väl en förändring i den syftning, som Grefve af Ugglas föreslagit, kunna ega rum, och en sådan skall jag gerna vara med om.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade afgifvits följande yrkanden; 1:o) att punkten måtte bifallas; 2:o) af Herr *von Gegerfelt*, att Kammaren för sin del skulle besluta, att 11 § i Kongl. förordningen om kommunalstyrelse på landet skulle erhålla följande lydelse: "Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal; dock må ej någon utöfva rösträtt för större antal röster än som svarar mot en tiondedel af kommunens hela röstetal efter röstlängden"; samt 3:o) att punkten måtte afslås.

Härefter framstälde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades talrika nej jemte några ja, vidare proposition på antagande af Herr *von Gegerfelts* förslag, hvilken proposition på enahanda sätt besvarades, samt slutligen proposition på afslag å punkten, då svaren utföllo med talrika ja jemte några nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Efter det votering begärts samt Kammaren, uppå Herr Grefven och Talmannens framställning, såsom kontraproposition vid voteringen

Ändringar i kommunallagarne. (Forts.)

antagit bifall till punkten; uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

"Den, som afslår andra punkten i Lag-Utskottets utlåtande N:o 38, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles punkten."

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 83.
Nej — 12.

3:dje punkten.

Grefve Mörner, Oscar: Då Kammaren afslog näst föregående punkt, torde såsom gifven konseqvens deraf följa, att äfven denna punkt bör afslås, hvarom jag alltså får vördsamt anhålla.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten afslogs.

4:de, 5:te och 6:te punkterna.

Biföllos.

7:de punkten.

Förra delen.

Grefve Hamilton: Så vidt jag kan se, innefattar verkligen detta förslag en större förändring än Utskottet möjligen sjelf har åsyftat. Enligt motionen skulle ingen annan ändring ske än att uti moderförsamling kyrkoherden, eller den embetet förestår, samt i annexförsamling dervarande ordinarie prestman eller den embetet förestår, skulle vara ledamöter i skolrådet, men ordförande endast i händelse de dertill befve af skolrådet valde. Efter Utskottets förslag skulle visserligen kyrkoherde eller den hans embete förestår vara ordförande i skolrådet, men om stiftsstyrelsen på hans framställning eller af andra skäl befriade honom från ordförandeskapet, upphörde han med detsamma att äfven vara ledamot och det tror jag icke vara rigtigt att presterne någonsin befrias från sitt åliggande att såsom ledamöter deltaga i skolrådet. Af detta skäl får jag yrka afslag å Utskottets hemställan.

Ändringar i kommunallagarne. (Forts.)

Herr von Gegerfelt: Nu förevarande förslag är alldeles lika lydande med det, som denna Kammare under flere föregående riksdagar godkänt, men som af Andra Kammaren blifvit afslaget. Det har ansetts såsom ett förmedlingsförslag mellan det mera radikala att helt och hållet skilja kyrkoherden från att få vara ordförande i skolrådet och hvad nu gäller, eller att han ovilkorligen skall vara det. Hvad den af Grefve Hamilton framstälda anmärkning beträffar, så vågar jag påstå att, när en kyrkoherde erhållit befrielse från att vara ordförande i skolrådet, så är han icke mera lämplig att vara ledamot, och det är just för det fall att han är olämplig, som detta stadgande är föreslaget. För öfrigt är det temligen likgiltigt, om Kammaren afslår eller bifaller detta förslag, ty det lärer väl i alla händelser blifva afslaget af Andra Kammaren, som anser att dermed icke är nog mycket vunnet. Jag yrkar emellertid bifall till Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utskottets ifrågavarande förslag och dels afslag derå, framstälde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till förslaget och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Senare delen.

Bifölls.

8:de punkten.

Bifölls.

Anmäldes och bordlades från nedannämnda Utskott inkomna utlåtanden och memorial, nemligen från

Stats-Utskottet:

N:o 79, angående sättet för bestridande af kostnaderna för statsrevisionerna och deraf föranledda ändringar i Riksgäldskontorets reglemente samt i instruktionen för Riksdagens revisorer af Riksgäldsverket;

Banko-Utskottet:

N:o 8, rörande instruktion för nästkommande Riksdags Banko-Utskott;

N:o 9, i fråga om ändring af den för Riksdagens revisorer af Riksbanken gällande instruktion;

Lag-Utskottet:

N:o 42, med förslag till sammanjemkning af Kamrarnes skiljaktiga beslut vid behandling af Utskottets utlåtande N:o 36, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående antagande af det metriska mått- och vigtsystemet;

N:o 43, i anledning af väckt förslag om upphörande af skyldigheten att upprätta och underhålla så kallade milstolpar;

N:o 44, i anledning väckta motioner om ändring i gällande stadganden angående skyldighet att deltaga i byggnad och underhåll af tingshus och häradsfängelse.

Sedan Kammaren, uppå Herr Grefven och Talmannens hemställan, beslutit, att de i dag för första gången bordlagda målen skulle uppföras främst på föredragningslistan för nästa sammanträde, samt 4 protokollsutdrag justerats, åtskildes Kammaren kl. 1 e. m.

In fidem
O. Brakel.

Stockholm, Isaac Marcus' Boktryckeri-Aktiebolag, 1876.